

AKOESTISCHE DOMINANTIE EN HAAR ARTISTIEKE TRANSFORMATIE DOOR PALESTIJNSE MUZIKANTEN

Word Count: 15.472

ANTOON KINDEKENS

Student number: 01009546

Supervisor: Prof. Dr. Joachim Ben Yakoub

Academic Dissertation

A dissertation submitted to Ghent University in partial fulfilment of the requirements for the degree of
Master of Science in Conflict and Development Studies

Academic year: 2019-2020

INHOUDSTAFEL

<i>Abstract</i>	5
<i>Voorwoord</i>	6
1 Inleiding	7
2 Invloed van omgevingsgeluid op de mens	8
2.1 Eigenschappen van het menselijk horen.....	8
2.2 Omgevingsgeluid, stress en gezondheid	9
2.3 Toenemende aandacht voor omgevingsgeluid	11
2.4 Sociale verdeling van omgevingsgeluid.....	12
3 Geluid van gewapend conflict	14
3.1 Belliphonic sound.....	14
3.2 Symbolische betekenis van geluid	16
3.3 Sociale impact.....	18
4 Geluid als geweld	19
4.1 Historische voorbeelden	19
4.2 Sonic Weapons.....	19
4.3 Gebruik van non lethal weapons in de Palestijnse bezette gebieden	23
4.4 Symbolisch geweld.....	25
5 Zionisme en settler kolonialisme in Palestina	27
5.1 Historische context	27
5.2 Settler kolonialisme	29
5.3 Apartheid.....	31
5.4 Settler kolonialisme, apartheid en omgevingsgeluid.....	34
6 Vernietiging en verzet van een samenleving	35
6.1 Sociocide.....	35
6.2 Culturele onderdrukking	35

6.3	Muzikaal protest in Palestina	37
6.4	Palestijnse muziek.....	38
7	<i>Probleemstelling</i>.....	40
8	<i>Methodologie</i>.....	41
8.1	Voorafgaand aan het onderzoek.....	41
8.2	Vorbereiding van het onderzoek	42
8.3	De interviews.....	43
9	<i>Resultaten en bespreking</i>.....	45
9.1	Kamilya Jubran..... Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.	
9.2	Shayma Nader..... Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.	
9.3	Mohammad Lomani..... Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.	
9.4	Muqata'a	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
10	<i>Conclusie</i>	49
11	<i>Bronnen</i>	51

Abstract

Deze thesis verkent de effecten van verschillende soorten omgevingsgeluid onder militaire bezetting in de Palestijnse gebieden. Hoe komt het dat ook normale omgevingsgeluiden luider zijn onder bezetting? Is de impact van een geluid voor elke persoon hetzelfde en hoe wordt geluid intentioneel als wapen gebruikt? We onderzoeken op welke manier Palestijnse muzikanten hun akoestische realiteit meenemen in hun artistiek werk en zich op die manier verzetten tegen de dominantie van de Israëlische bezetting.

Na het verwerven van persoonlijke ervaring in de Westbank in 2017 en 2019 interviewde ik in juli 2020 4 muzikanten. Ze werden geselecteerd vanwege hun diversiteit in muzikale expressie en verschillende geografische posities binnen het conflict. De kwalitatieve diepte-interviews verliepen via een digitale audioverbinding vanuit België.

Alle respondenten hadden een rijk narratief over hun auditieve ervaringen als Palestijn en waren blootgesteld aan oorlogsgeluiden van gevechtsvliegtuigen of drones of aan geluidswapens zoals “sound bombs” en “sonic booms”. Ze beschouwden hun artistieke activiteiten als een vorm van verzet. Toch waren er grote verschillen in hoe dat verzet zich muzikaal manifesteert. Dit ging van de betekenis van gezongen teksten tot een ‘soundwalk’ waarbij de aandacht werd gevestigd op de geluiden van een nabij gelegen settlement. Ze illustreren het brede spectrum van muzikaal verzet tegen akoestische koloniale dominantie.

Voorwoord

Vanuit mijn opleiding en dagelijkse praktijk als muzikant heb ik een grote affiniteit met muziek en geluid in het algemeen. Dit gaat van jazz en vrij geïmproviseerde muziek tot *field recording* en *sampling*. De keuze voor de auditieve benadering is dus zeker vanuit persoonlijke interesse in een belangrijke sensorische ervaring die vaak door het visuele wordt overschaduwd. Vanwege mijn visuele beperking ervaar ik geluid en de relatie met ruimtelijkheid ten volle en daarom hoop ik met deze thesis de relevantie van geluid voor conflictstudies te kunnen illustreren.

In 2017 reisde ik voor de eerste keer naar de Westbank om in Nablus als percussionist deel te nemen aan een internationaal muziekproject. Mijn ervaringen lieten een grote indruk na en om meer inzicht te krijgen in de situatie besloot ik *om Science in conflict and development in the Global South* te studeren. De thema's die ik bestudeerde waren onder andere *area studies* van Magreb en mashrek, *settler*-kolonialisme, dekolonisering, migratie, politiek en ruimtelijkheid en oriëntalisme.

Na een basiscursus Arabisch te volgen ging ik in 2019 terug naar Palestina en groeide het idee voor dit onderzoek.

Ik wil er graag mee tonen hoe mensen zich bevrijden van onderdrukkende structuren.

Heel veel dank aan Lothar, Karlijn, Annabel, Farnoosh, Joachim, mijn familie en huisgenoten.

1 Inleiding

De Israëlische bezetting van historisch Palestina (de bezette Palestijnse gebieden en het huidige Israël) na de Nakba¹ in 1948 en de ‘zesdaagse oorlog’² in 1967 is een voortdurend politiek conflict dat sociaal, economisch en cultureel verankerd is geraakt in het dagelijks leven van de mensen ter plaatse. Het is ook een mondiaal probleem met grote geopolitieke en economische belangen dat historisch gezien minder uitzonderlijk is dan het soms wordt voorgesteld. De Israëlische bezetting creëert een veelheid aan realiteiten die de levens van miljoenen mensen daar en in diasporalanden vormt. Verschillende sensorische ervaringen zijn hierbij belangrijk, worden tegelijkertijd beleefd en beïnvloeden elkaar. Eén van de zintuigen is het gehoor. We nemen er geluid in onze omgeving mee waar. In de literatuur zal op zoek gegaan worden naar hoe omgevingsgeluid gepolitiseerd kan worden als een vorm van dominantie in de Palestijnse context. Dit betekent dat er naast zogenaamd normaal omgevingsgeluid, ook oorlogsgeluiden en intentionele oorlogsgeluiden voorkomen. Daarna zal aan de hand van een kwalitatief diepte-interview nagegaan worden hoe bepaalde artiesten deze geluiden transformeren in hun muziek en zich zo verzetten tegen akoestische onderdrukking.

---

¹ Stichting van Israël

² Door de Palestijnen ook Al-Naksa of soms tweede Nakba genoemd

2 Invloed van omgevingsgeluid op de mens

Wat zijn de fysiologische, neurologische en psychologische processen die worden aangesproken bij het horen van omgevingsgeluid? Op basis van een overzicht van bestaand onderzoek kunnen we aantonen hoe belangrijk horen en de akoestische omgeving is voor het menselijk welzijn

2.1 Eigenschappen van het menselijk horen

Het gehoor was in de evolutie van de mens als jager-verzamelaar een waarschuwingssysteem en dus van essentieel belang om te overleven. Zelfs stille geluiden konden wijzen op gevaar en zorgden voor een verhoogde alertheid. Daarom was een stille omgeving meestal een veilige omgeving.

Twee parameters van geluid zijn belangrijk voor het onderzoek: volume of intensiteit van het geluid drukken we uit met de logaritmische eenheid decibel (db) waarbij 0db de laagste geluidsintensiteit is waarop de meeste mensen een toon van 1000Hz kunnen horen. De langdurige blootstelling aan 85db kan dan weer fysieke gehoorschade veroorzaken. Vanaf een geluidspiek van 120 tot 140db worden pijnsensoren geactiveerd en kan er eveneens permanente gehoorschade ontstaan. Het is moeilijk te zeggen hoe ver ons gehoor precies reikt. Dit hangt af van het geluidsvolume van de klankbron, het landschap en de toestand van de atmosfeer. Geluid kan zich ook door vaste stoffen en vloeistoffen verplaatsen. Natuurgeluiden zoals donder zouden tot op een afstand van 30km hoorbaar zijn. Geluiden van explosies, bommen of vulkaanuitbarstingen kunnen zelfs 300km of verder hoorbaar zijn (BBC Magazine, 2005). We kunnen dus geen absolute berekening maken van de oppervlakte die we kunnen horen, maar een geluid als de donder kunnen we in openlucht bijvoorbeeld horen over een oppervlakte van ongeveer 3255 vierkante kilometer.

De tweede parameter is het toonhoogtebereik of frequentiebereik. De frequentie wordt uitgedrukt in trillingen per seconde, met Hertz (Hz) als eenheid. Het menselijk gehoor ervaart trillingen met een frequentie van 20 tot ongeveer 20000Hz als geluid (audio) (Cutnell, JD and Johnson KW, 1998). Lagere frequenties nemen we waar als trillingen zonder ze echt te horen. De vorm van de gehoorgang zorgt voor een resonantie of versterking van het binnenkomende

geluid in een frequentiegebied van ongeveer 2000Hz tot 5000Hz. Rond 4000Hz daalt de gehoordrempel zelfs tot -5 db. Het is opvallend dat het frequentiebereik van ons gehoor overeenkomt met het frequentiebereik van vogelzang en het is heel waarschijnlijk dat het menselijk gehoor evolutionair is ontwikkeld om vogelzang goed te kunnen horen. Het is bij zonsopgang een natuurlijke wekker en stimuleert ons cognitief. Tegelijkertijd geeft het ons een rustig gevoel omdat het voor jager-verzamelaars de belangrijkste indicatie voor een rijke leefomgeving was (Hempton, 2019). Als er vogelzang is, is het veilig en is er water, voedsel en beschutting.

2.2 *Omgevingsgeluid, stress en gezondheid*

“Environmental noise is defined as noise emitted from all sources except industrial workplaces. The EU Directive on the management of environmental noise (END) adds industrial sites as sources of environmental noise.”

(World Health Organisation, 2011, p.15)

Het is moeilijk om te weten hoe omgevingsgeluid door de geschiedenis heen is geëvolueerd. De verandering was geleidelijk en sterk afhankelijk van de sociale en maatschappelijke context. De blootstelling van de mens aan omgevingsgeluid is wellicht toegenomen door verstedelijking, industrialisering en gemotoriseerde transportmiddelen.

Omdat het menselijk gehoor over duizenden jaren geëvolueerd is onder totaal andere akoestische omstandigheden en niet aangepast is brengt hedendaags omgevingsgeluid vele gezondheidsproblemen met zich mee. Er ontstaan zowel acute stressreacties bij korte intense geluiden als chronische stressreacties bij langdurige blootstelling aan geluiden met een meer gematigd geluidsniveau. Deze ontregelen het lichaam met stresshormonen via een subcorticaal en een corticaal systeem: de ‘*Sympathetic-Adrenal-Medullary axis*’ (SAM) en the ‘*Hypothalamic-Pituitary-Adrenal axis*’ (HPA) (Lundberg, 1999; Spreng, 2000).

De SAM-as in het centraal zenuwstelsel zorgt voor de productie van adrenaline en noradrenaline en brengt het lichaam in ‘*fight-or-flight*’-modus. De HPA-as is een schakelreactie tussen de hypothalamus, hypofyse (*pituitary gland*) en de bijniere (*adrenal glands*) waardoor glucocorticoïden zoals cortisol in het bloed terecht komen. Dit resulteert in verhoging van de bloeddruk, stijging van de bloedglucosespiegel en onderdrukking van het

immuunsysteem (World Health Organisation, 2018, p. 6). Deze subcorticale verwerking van geluid in de hersenen zorgt ervoor dat we zelfs tijdens het slapen, dus onbewust, hinder ondervinden van omgevingsgeluid (World Health Organisation, 2018, p.5). Daarenboven kan slaapverstoring – zoals ontwaken en veranderde slaap patronen – de hormoonuitscheiding, glucoseregulatie en cardiovasculaire werking beïnvloeden en daardoor fysiologisch, sociaal en mentaal welzijn verminderen (Muzet, 2007; Pirrera et al., 2010; Van Cauter et al., 2008).

Via een corticaal circuit ervaren we geluid meer bewust. Als dit voor een persoon hinderlijk aanvoelt, kan dit de fysiologische stressreactie verergeren door van corticale naar subcorticale hersengebieden terug te koppelen. Copingmechanismen kunnen ervoor zorgen dat de blootstelling aan het geluid vermindert, maar ze kunnen ook negatieve gezondheidseffecten met zich meebrengen (World Health Organisation, 2018, p.11). Bijvoorbeeld ramen gesloten houden tegen omgevingsgeluid zorgt voor slechtere luchtkwaliteit, verandering in eetpatroon als copingmechanisme voor stress.

De stresshormonen hebben in de eerste plaats een negatieve invloed op het vasculaire systeem. Ze zorgen voor een verhoogde bloeddruk (Grassi, 2013) wat kan leiden tot een hartinfarct (Lundberg, 1999) of herseninfarct (Babisch et al. 2005; Huss et al. 2010; Jarup et al. 2008; Sørensen et al. 2011).

Doordat stress het immuunsysteem aantast kunnen er verder ook chronische ontstekingen ontstaan. Diabetes type 2 (Sørensen et al. 2013) en overgewicht (Eriksson et al. 2014) kunnen een gevolg zijn van stressreacties.

Psychologische effecten zijn dan weer depressie en angststoornissen. Wanneer zwangere vrouwen worden blootgesteld aan hoge geluidsniveaus leidt dit tot baby's met een lager geboortegewicht en meer afwijkingen bij de geboorte (United States Environmental Protection Agency, 1978).

Uit een onderzoek van Arline L. Bronzaft uit 1975 bleek dat omgevingsgeluid ook van grote invloed is op de ontwikkeling van kinderen.

“At a school where 80 trains a day passed by their classrooms between the hours of 9:00 a.m. and 3:00 p.m. I found that by the sixth grade children attending classes on the noisy side of the building were about a year behind

in reading when compared to children who had classes on the quiet side of the building. (...) when we provide children with quieter environments, they do better in school!"

(Bronzaft, 2007)

In latere onderzoeken werd bevestigd dat kinderen die aan omgevingsgeluid worden blootgesteld vertraagde cognitieve ontwikkeling en problemen met taalontwikkeling kenden (Evans & Lepore, 1993).

Omgevingsgeluid bemoeilijkt dus de communicatie en maakt mensen minder sociaal en meer op zichzelf gericht. 'Acoustic ecologist' Gordon Hempton omschrijft deze sociale dimensie als: "*We are cut off of a level of intimacy*" (Hempton, 2019).

2.3 Toenemende aandacht voor omgevingsgeluid

Sinds 1980 was de WHO zich bewust van het probleem van omgevingsgeluid en tijdens de jaren '90 werden de eerste 'community noise guidelines' ontwikkeld. In 1999 waren de richtlijnen voor het eerst globaal toepasbaar en sindsdien werd wetenschappelijk onderzoek over het effect van omgevingsgeluid op de gezondheid systematisch verzameld.

Voor wetenschappers en beleidsmakers wordt het steeds duidelijker dat omgevingsgeluid van grote invloed is op vele aspecten van onze fysieke gezondheid en mentaal welzijn.

"Noise is an important public health issue. It has negative impacts on human health and well-being and is a growing concern."

(World Health Organization, 2018)

"Noise from traffic, in particular, is considered by the World Health Organization to be one of the worst environmental stressors for humans, second only to air pollution."

(Münzel, 2020)

"At least 1 million healthy life years (DALYs) are lost every year from traffic-related noise in the western European countries. Sleep disturbance and

annoyance related to road traffic noise constitute most of the burden of environmental noise in western Europe.”

(World Health Organisation, 2011)

Het is pas tijdens de afgelopen jaren dat het onderwerp onder de aandacht komt van een breder publiek. In The New Yorker vroeg David Owen zich in mei 2019 af of ‘*noise pollution*’ de volgende grote gezondheids crisis zal worden.

Geluidsvervuiling is over het grootste deel van de wereld verspreid en verstoort ecosystemen op het land, in de zee en in de lucht. Er wordt een keten van verandering geïnitieerd waarvan we de gevolgen moeilijk kunnen inschatten. Daarnaast is er de klimaatverandering die een grote invloed heeft op de productie van zowel bio-akoestische als geo-akoestische geluiden (Sueur et al. 2019). Zowel de gevolgen van geluidsvervuiling als van klimaatverandering worden soms beschreven als ‘*acoustic climate change*’.

2.4 Sociale verdeling van omgevingsgeluid

In The Guardian benadrukt epidemioloog Dr Yutong Samuel Cai (Imperial study into road-traffic noise and health) de relatie tussen sociale positie en blootstelling aan omgevingsgeluid:

“Houses next to busy roads tend to be cheaper. The people who live in them tend to be on lower incomes and have fewer choices. And people on lower incomes tend to have more health problems. (...) We live in a world where peace and quiet is increasingly a luxury item and noise and stress are baseline conditions for the disadvantaged.”

(The Guardian, 2018)

Omgevingsgeluid is dus een factor voor spatiële organisatie van steden. Vastgoed in stille residentiële wijken en autoluwe stadswijken wordt duurder en trekt middenklasse en rijke kopers aan. Buitenvijken of banlieues dicht bij drukke wegen en onder vliegroutes met geluids- en luchtvervuiling zijn minder gewenst als woonplaats en worden dus goedkoper. Anderzijds is het gemakkelijker om nieuwe wegen, geluidsproducerende industrieën of luchthavens aan te leggen in woonbuurten van financieel en sociaal kwetsbare

gemeenschappen. Regelgeving wordt er vaak slechter opgevolgd omdat de gemeenschappen gemarginaliseerd worden en ze politiek veel minder weerbaar zijn (Casey, 2017).

Sociale ongelijkheid in woonomstandigheden vertaalt zich dus direct naar gezondheid. Hoe slechter je sociaal-economische status, hoe luider je woonomstandigheden en hoe meer stress en alle gezondheidsproblemen die daaruit voortkomen. De hoeveelheid omgevingsgeluid is zeker niet minder in steden in het globale zuiden hoewel het minder onderzocht is dan in de VS en West-Europa.

“Noise pollution is also severe in cities of developing countries. It is caused mainly by traffic and alongside densely- travelled roads equivalent sound pressure levels for 24 hours can reach 75–80 dB(A).

(World Health Organisation, 1999, p 8)

Kate Pickett en Richard Wilkinson tonen aan hoe sociale problemen vergroten naarmate een samenleving meer ongelijkheid kent. Dit wordt bevestigd door onderzoeken in Amerikaanse steden waarbij naast economische ongelijkheid ook segregatie van etnische groepen werd onderzocht. Hoe meer ongelijkheid, hoe meer omgevingsgeluid voor iedereen (Casey, 2017).

3 Geluid van gewapend conflict

Als omgevingsgeluid zo bepalend is voor het menselijk welzijn, wat ervaren mensen dan die in conflictgebied onder bezetting leven? De aard, intensiteit en frequentie van blootstelling aan omgevingsgeluid kan enorm verschillen van hiervoor beschreven situaties. Ook de sociale waarneming, of de symbolische waarde voor wie er aan wordt blootgesteld is bepalend voor de impact die het omgevingsgeluid heeft.

3.1 Belliphonic sound

Het geluid van gewapend conflict of oorlog wordt ook ‘*belliphonic sound*’ genoemd. In zijn boek ‘*Listening to War: Sound, Music, Trauma, and Survival in Wartime Iraq*’ onderzoekt J. Martin Daughtry de auditieve beleving van oorlog door zowel Amerikaanse militairen als Iraakse burgers. Hij beschrijft fysieke en psychologische effecten van het ondergaan van geluiden van wapens en militaire voertuigen, maar ook hoe gericht luisteren levensbelangrijke informatie kan opleveren.

“Those who learned to listen through the war produced rich narratives of unseen action. This was a valuable, even life sustaining, skill.”

(Daughtry, 2015, p.34)

Het is jammer dat Daughtry meestal ‘*war*’ gebruikt terwijl hij wel erkent dat de militaire aanwezigheid van het Amerikaanse leger een bezetting was. Dit blijkt ook uit de personen die hij bestudeerde, namelijk Amerikaanse militairen en Iraakse burgers.

De theorie en stellingen over ‘*civilian auditors*’ van Daughtry zijn volgens ons wel relevant voor burgers die onder bezetting leven hoewel de bezetting van bijvoorbeeld Palestina van een andere aard is en historisch een volledig ander verloop kende.

“Instead, they spent long stretches of time confined to their houses, seeking the protection that their walls could provide them from the violent action outside. Deprived of visual cues or the detailed intelligence that radio communications provided of ongoing action, they were captive audiences to the “symphony of bullets” that Adel mentioned in the Hometown Baghdad segment: the

overwhelming majority of their witnessing took place with their ears and not their eyes.”

(Daughtry, 20015, p.96).

Daughtry beschrijft hoe het auditieve de belangrijkste bron van informatie is over de gevechtsacties buiten het huis. Er zijn vier concentrische zones van nabijheid te onderscheiden waarin belliphonic sounds bewust gehoord of niet gehoord worden.

- ‘*Audible inaudible*’: in deze zone is het geluid hoorbaar, maar komt het zo vaak voor en wordt het niet als een directe dreiging voor de luisteraar beschouwd dat het neurologisch weg gefilterd wordt.
- ‘*Narrational zone*’: van geluiden in deze zone kan veel informatie worden afgeleid door personen die vaak aan belliphonic sounds zijn blootgesteld. Dit audionarratief gaat in oorlogsgebied samen met een verhoogde alertheid en stressreactie hoewel het nog onwaarschijnlijk is dat de persoon zelf fysiek zou geraakt worden door het geweld.
- In de ‘*tactical zone*’ komt het geluid zo dichtbij dat de luisteraar snel actie moet ondernemen om zichzelf in veiligheid te brengen. Burgers nemen meestal niet actief deel aan het geweld, maar lopen toch groot gevaar als ze zich buitenshuis verplaatsen (Daughtry, 2015). De term ‘*tactical zone*’ is dus eerder van toepassing op militairen en zou voor burgers bijvoorbeeld de ‘*danger zone*’ kunnen genoemd worden.
- In de ‘*trauma zone*’ is een persoon slachtoffer van het geluid zonder het nog bewust te kunnen horen of actie te kunnen ondernemen om het te ontwijken. Net zoals in de *audible inaudible* wordt het geluid niet bewust gehoord, maar ondergaan.

Bovenop de gezondheidsrisico’s van omgevingsgeluid die van toepassing zijn op de eerste 3 zones van nabijheid van Daughtry is er in de tactical en zeker in de trauma zone een groot gevaar voor tinnitus en gehoorverlies.

Zo omschrijven Katherine et al. (2006) de veranderingen in luchtdruk die het geluid met zich meebrengt. Deze kunnen als geluid gerelateerd fysiek geweld worden beschouwd die TBI (traumatic brain injury) veroorzaken:

“The sequence of changes in atmospheric pressure following an explosion make up the blast wave. Prior to the explosion, pressure is normal. With the passage of the shock front, the blast forces are maximal and the wind flows away from the explosion, arrow. This is followed by a drop in atmospheric pressure to below normal, resulting in the reversed blast wind. Atmospheric pressure returns to normal after the blast wave subsides.”

(p.76)

El-Khodary et al. (2020) merken op dat depressie en PTSD voorkomen als mentale effecten van oorlogssituaties op burgers. De mate waarin deze optreden zijn onder andere afhankelijk van leeftijd, gender en sociaal economische status.

Geluid is een ‘*primary stimulus*’ voor posttraumatische stressreacties (Daughtry, 2015). Er is wel kritiek op het gebruik van het concept PTSD in een context van langdurige bezetting. “*In Palestine, traumatic threats are ongoing and enduring, with no ‘post-traumatic’ safety*” (Jabr, 2019). Ik ben het eens met haar kritiek dat de omschrijving van de pathologie PTSD gevormd is vanuit het perspectief van westerse (Amerikaanse) veteranen en als er geen duidelijk verschil is tussen oorlogstijd en vreedstijd zoals bij een bezetting kan het begrip PTSD de verschillende dimensies van het trauma niet voldoende vatten.

3.2 Symbolische betekenis van geluid

Of een geluid schadelijk is voor onze fysieke of mentale gezondheid heeft te maken met haar intensiteit en frequentie, maar ook met de controle die we zelf over het geluid hebben en de symbolische betekenis die we eraan geven. Twee luisteraars kunnen dus dezelfde biologische waarneming ervaren terwijl de waarneming een totaal andere impact heeft vanwege hun sociale positie en de symbolische waarde die het geluid daardoor heeft. Daughtry (2015) illustreert dit aan de hand van een presentatie uit 2004 door Mark Kimmitt (Brigadier Generaal in het Amerikaanse leger). Deze situatie geeft inzicht in de complexiteit van het interpreteren van geluid. Ibrahim Hasan van een organisatie van de Faily Koerden stelt hem de volgende vraag in het Arabisch:

“[‘...)] The helicopters who are flying a low profile in the areas where they are fully populated, in different times and different circumstances ... has just

scared the children and the innocent people and the families, and also ... some of those members of the families have been inflicted and they just were scared, and there have been so many diseases —psychological diseases, skin diseases also, due to these, I mean, illegal flying low profile helicopters in those areas. So they are just seeking for a solution. If it is possible, please find a solution to save the lives of those people who are — who were harmed and inflicted with harm because of these actions.”

In zijn antwoord vraagt Kimmitt om de symbolische interpretatie van de helikoptergeluiden te veranderen:

“(...) those booms and those bangs that they hear are simply the sounds of freedom. . If you can take this message back in the form of a statement, that if you tell your families and you tell your children and you tell your wives that there is nothing to fear from those helicopters—in fact, much of the peace you enjoy and the fact that the children can go back to school, the children can go out to play, the children can enjoy a free life—is because of those soldiers that are inside those helicopters out there, protecting their freedom and protecting their future.

(p. 46)

Geluiden van laagvliegende helikopters leiden volgens mij gezien hun intensiteit en onvoorspelbare verschijning onvermijdelijk tot fysieke en mentale problemen als omgevingsgeluid en belliphonic sounds. Daar bovenop is er nog de symbolische interpretatie. De generaal gaat volledig voorbij aan de sociale positie en dus de sociale waarneming van de Iraakse burgers. Ze hebben geen controle over de oorlog en zien de Amerikanen waarschijnlijk vaker als een buitenlandse bezetter dan als een bevrijdingsleger. *“Tareq, an Iraqi dentist, read the sound of the Chinook as a troubling symbol of American panoptic control over Baghdad, a constant reminder that the occupying forces ruled the skies, and were always watching”* (Daughtry, 2015, p.45). Kimmitt toont geen begrip voor de staat van angst en kwetsbaarheid waarin de burgers zich bevinden en die een keuze van symbolische interpretatie van het helikoptergeluid onmogelijk maakt. Met de woorden van Daughtry (2015):

“To say that we are always free to choose how to interpret these sounds, however, is to ignore the structural impediments that a state of profound

vulnerability creates. There are times when one's ability to choose how to frame a sonic event is compromised by the helplessness one feels in relation to that event."

(p.47)

Dit geldt zeker voor mensen die onder bezetting leven omdat ze zich bedreigd voelen en geen enkele controle hebben over de geluiden waaraan de bezettingsmacht hen blootstelt.

3.3 Sociale impact

Belliphonic sounds hebben een negatieve invloed op de gezondheid omdat ze, nog meer dan bijvoorbeeld verkeersgeluiden, een stressreactie veroorzaken. Neurologisch gebeurt dit subcorticaal door de aard van de geluiden (hoge intensiteit, onvoorspelbaar in tijd) en corticaal door de symbolische betekenis die de geluiden hebben voor mensen die onder bezetting leven. Onder deze extreme akoestische omstandigheden leven heeft een grote impact op een hele samenleving. De *belliphonic sounds* domineren van de *narrational zone* tot de *trauma zone* zowel de publieke- als de privéruimte. Omdat het geluid vaak een hoge intensiteit heeft reikt het ver en is het ook binnen duidelijk hoorbaar. Geluid is dus een collectief gedeelde ruimte in de *narrational zone* gezien het grote ruimtelijk bereik van ons gehoor. Een individueel verschil wordt wel gemaakt in de gevolgen van de fysieke waarneming door de invloed van sociale waarneming en demografische en sociaal economische factoren in de ontwikkeling van trauma. Samenlevingen die politiek onderworpen zijn worden het zwaarst getroffen door *belliphonic sounds*, en binnen deze samenlevingen de mensen met minder sociaal-economische kansen. Hoewel *belliphonic sound* maar een ongewild bijproduct van gewapend conflict lijkt, kan het volgens mij onmogelijk worden gedepolitiseerd.

4 Geluid als geweld

Omgevingsgeluid is het gevolg van uiteenlopende activiteiten waaronder transport, industriële activiteiten en moderne oorlogsvoering. Soms wordt geluid echter doelbewust als een wapen gebruikt. De media kunnen variëren van speciaal ontworpen ‘*sonic weapons*’ tot gevechtsvliegtuigen en muziek. De wapens maken gebruik van specifieke geluidsfrequenties, extreem hoge geluidsniveaus, een specifieke symboliek van het geluid of een combinatie van deze drie.

4.1 Historische voorbeelden

Het idee dat geluid een fysieke destructieve kracht kan zijn gaat terug tot de mythe over *The Battle of Jericho* (voetnoot: het huidige Tell es-Sultan vlakbij het hedendaagse Jericho of Ariha in de Jordaanvallei) die tot stand kwam tijdens het Juda koninkrijk en wordt beschreven in het boek Joshua. Hoewel het niet als een historische gebeurtenis wordt beschouwd (Dever, William G., 2006) is het verhaal symbolisch wel van betekenis. Na rond de stad te hebben gemarcheerd zouden de Israëlieten met ramshoorn (sjofar) geschal en geschreeuw de verdedigingsmuren van de stad hebben laten instorten.

Muziek wordt wellicht al duizenden jaren gebruikt om legers te motiveren en de tegenstander te ontmoedigen. Deze strategie speelde ook een rol in de slag om Stalingrad in 1942 tijdens WOII. De NKVD (geheime politie) van de Sovjets stelde luidsprekers op in de belegerde stad. De 6de divisie van het leger van nazi Duitsland werd bestookt met muziek, geluid van een tikkende klok en demoraliserende boodschappen. Het Argentijnse *Tango De La Muerte* werd weken lang op een hoog volume afgespeeld. Volgens getuigenissen van Duitse soldaten werkte het extreem uitputtend omdat ze niet konden slapen door het geluid (Martin, 2004) (Beavor, 2010).

4.2 Sonic Weapons

Zoals in de mythe over de muren van Jericho en zoals bleek uit de relatie tussen ‘*the sonic*’ en ‘*the haptic*’ die we bespraken bij *belliphonic sounds* kan de zelfde soort trilling van de lucht die wij horen als geluid ook fysieke schade veroorzaken. Sinds het begin van de twintigste eeuw zijn tientallen experimenten ondernomen en zijn er ook tientallen wapens ontwikkeld

die we in 3 categoriën kunnen verdelen naargelang de gebruikte trillingsfrequenties. Meestal speelt een hoog volume of hoge geluidsdruk een belangrijke rol voor het gebruik als wapen.

- *Infrasound* en *ultrasound*. *Infrasound* is geluid met een frequentie lager dan de minimumfrequentie die het menselijk gehoor kan waarnemen. Dit is 20Hz tot minder dan 1Hz. Effecten van *infrasound* op mensen zijn duizeligheid, misselijkheid en flauwvallen. De trilling wordt niet altijd bewust waargenomen, maar ze stimuleert volgens Professor Simon Carlile (2018) van het Sydney University Auditory Neuroscience Laboratory, het vestibulair systeem bij mensen die er vatbaar voor zijn. Dit zorgt voor verstoring van het evenwicht en ruimtelijke oriëntatievermogen. *Ultrasounds* liggen dan weer boven het hoorbereik van de mens dat 20 kHz bedraagt. Het heeft als eigenschap dat het gericht kan worden en krijgt dan de naam *hollowsonic ultrasound* of *sound laser*.
- *Mid range, sonic*. Deze wapens maken gebruik van tonen met frequenties die binnen het bereik van het menselijk gehoor liggen. Dit zijn dus letterlijk de ‘*sonic weapons*’ en ze zijn de meest verspreide en gebruikte geluidswapens. Het grote vermogen waarmee geluid kan worden geproduceerd of een specifieke frequentie vormt meestal de grootste bedreiging. Zo kunnen de hoge geluidsniveaus zorgen voor schade aan trommelvliezen en het binnenoor en leiden tot permanente gehoorschade.

Geluidswapens krijgen meestal het label *non lethal* of *less lethal* mee, hoewel het vaak ontbreekt aan transparantie over de precieze eigenschappen en operationele voorschriften van de wapens en hun effect vaak niet onderworpen is aan onafhankelijk onderzoek (Altman, 2001). Dit voedt op het internet wijd verbreide complottheorien over ontwikkeling en gebruik van vooral *infrasound* wapens (Goodman, 2010).

Voor Palestijnen die hun situatie willen aanklagen is de confrontatie met geluidswapens ondertussen realiteit. Sinds begin jaren 2000 zijn *non* of *less lethal weapons* waaronder *acoustic weapons*, meer en meer in ontwikkeling en in gebruik voor zogenaamd ‘*crowd dispersal*’ en ‘*riot control*’. Volgens een rapport van Who Profits Research Center betekent dit in de praktijk dat niet gewelddadige betogingen in de bezette gebieden ermee worden

onderdrukt. Dit is een schending van het recht op vrije meningsuiting en vereniging (Who Profits Research Center, 2014).

(a) Acoustic hailing device (AHD) of geluidswapen?

LRAD staat voor ‘*long range acoustic device*’ en is de grootste producent van *acoustic hailing devices*. Het is bedoeld om gesproken boodschappen of alarmtonen af te spelen op een hoger volume of over een grotere afstand dan bij een normale luidspreker mogelijk is. De klank is meer gericht (tussen 30 en 60 graden) en maakt gebruik van elektronische transducers. Het apparaat wordt op een voertuig bevestigd en kan permanente gehoorschade veroorzaken van op een afstand van meer dan 300 meter (Weinberger, 2007). Hoewel de fabrikant het als “AHD” labelt is het waarschijnlijk het meest verspreide akoestische wapen. In de VS werd het veelvuldig door politie ingezet en vele schepen hebben het aan boord. Het werd onder andere gebruikt bij de protesten tegen de G20 in Pittsburgh in 2009 en tegen de Occupy Wallstreet protesten in New York City in 2011 (Mayormumbles, 2014). Daughtry (2015) stelt in zijn boek dat het Amerikaanse leger de LRAD systematisch gebruikte vanaf de invasie in Irak in 2003. Zowel om boodschappen over te brengen aan burgers als tegen rebellen in Fallujah.

(b) The Scream

Dit is een Israëliisch akoestisch mid range wapen dat gericht alarmtonen uitstuurt met een tijdsinterval van ongeveer 10 seconden. De getuigenis van Jerusalem Post reporter Melanie Lidman (2012) spreekt voor zich: “*I couldn’t think, I couldn’t see. It was so loud that I actually felt nauseous. It was just incessant blaring louder than anything I’ve ever heard, and the first time I can remember pain coming from my sense of hearing.*” Het had effect op haar gezichtsvermogen, ze voelde zich misselijk en had pijn in het binnenoor.

Een anonieme bron van het Israëliische leger verklaarde voor CBS News dat het apparaat een speciale frequentie uitzendt die op het binnenoor inwerkt..

“*De blootstelling eraan van dichtbij kan na enkele minuten gehoorschade veroorzaken, maar het geluid is te ondraaglijk voor mensen om zo lang in de buurt te blijven.*” In het zelfde artikel zegt John Pike, directeur van GlobalSecurity.org, ondanks de weinige info van het IDF,

dat het volgens hem werkt met zeer lage frequenties die resonantie in het binnenoor veroorzaken.

De meeste bronnen waaronder de Jerusalem Post melden dat The Scream voor het eerst werd gebruikt bij een protest bij Kalandiya³ op 21 september 2011. Andere bronnen verwijzen naar een protest tegen de door Israël gebouwde scheidingsmuur in Bil'in in juni 2005 waarbij een 'sonic blaster' met de naam SHOPHAR-the Scream gebruikt werd door het IDF tegen zowel Palestijnse als Israëliische betogers (Benton, 2014). Dit komt omdat verschillende sonic weapons de naam The Scream hebben gekregen. Ze waren deel van een 'anti-riot system' dat het Israëliische Electro-Optics Research & Development (EORD) ontwikkelde met gelijkaardige wapens met verschillende namen als the Shout en the Shriek. EORD kreeg de bijnaam de Shofar, als verwijzing naar de Joods religieuze ramshoorns uit het verhaal in Joshua (Volcler, 2011).

Volgens een persbericht van het bedrijf LRAD (2011) zouden zij in 2011 een versie van The Scream hebben geleverd die onder andere op 24 februari 2012 tijdens een protest in Hebron tegen betogers is gebruikt (Benton, 2014).

(c) Thunder generator

Dit is een zogenaamde 'sound blaster' ontwikkeld door de Israelische firma PDT Agro met als doel om vogels te verjagen van Israëliische akkers. ArmyTec kreeg de licentie om dit wapen op de markt te brengen voor gebruik door politie en leger. Het werkt met vloeibaar gas (LPG) en is van op afstand te bedienen. Het is moeilijk om dit een 'non lethal weapon' te noemen omdat de explosies die het produceert zo luid zijn dat je er zelfs aan kan sterven. "It works up to 50 meters away, but stand within 10 meters and Thunder's makers warn it can permanently injure or even kill you." (Hambling, 2010). Hoewel het al 10 jaar ter beschikking van het IDF zou staan kan ik niet terugvinden waar en wanneer het zou zijn gebruikt.

---

³ een checkpoint tussen Jeruzalem en Ramallah

(d) Gevechtsvliegtuigen als sonic weapon

Het IDF liet in 2005 doelbewust gevechtsvliegtuigen op lage hoogte sneller dan het geluid vliegen. Dit veroorzaakt een enorm luide knal of 'sonic boom'. Dit veroorzaakt gebroken ramen maar vooral grote psychologische problemen. Eyad el-Sarraj, een prominente psychiater uit Gaza zegt dat de vluchten specifiek kinderen treffen. Ze worden vaak uitgevoerd op momenten dat ze op weg zijn van of naar school. Ze worden psychologisch het zwaarst getroffen en lijden aan angstaanvallen en concentratiestoornissen (Macintyre, 2005). Er komt veel kritiek op omdat het een collectieve straf zou zijn wat volgens artikel 33 van de vierde conventie van Genève een oorlogsmisdaad is (Btselem, 2006).

(e) Noise flash diversionary devices

Deze worden ook kortweg flash-bang granaten of geluidbommen genoemd. Ze produceren een luide 'knal' en een felle lichtflits en worden handmatig of met jachtgeweerpatronen afgevuurd. Ze zijn gemaakt om mensen te desoriënteren, duizeligheid te veroorzaken en tijdelijk te verblinden en zijn wijd verspreid bij leger en politie.

De flash-bang granaten krijgen doorgaans ook het label *non lethal*, hoewel er verschillende gevallen van ernstige verwondingen en zelfs overlijden door het gebruik ervan bekend zijn. Ze zouden in een gesloten ruimte een geluidsintensiteit tot 180dB produceren, wat ver boven de menselijke pijngrens van 120dB is en een grote kans heeft op het veroorzaken van gehoorschade. (Brehm 2018)

4.3 Gebruik van non lethal weapons in de Palestijnse bezette gebieden

Gebruikers en producenten van de geluidswapens hanteren een humanitair discours. Volgens het bedrijf LRAD zouden hun producten vreedzame conflict resolution ondersteunen en potentieel levens redden aan beide kanten van het apparaat (Who Profits Research Center, 2014, p.19). Volgens de woordvoerder van de Israëliische politie Micky Rosenfeld (in Jerusalem Post) zou de politie of het IDF enkel in onmiddellijk levensbedreigende situaties

“*live ammunition or lethal weapons*”gebruiken. (LIDMAN, 2012) De ‘*sonic booms*’ noemt het IDF dan weer een “*less threatening*” alternatief voor artillerie aanvallen en gerichte moorden. (The Independent, 2005)

In tegenstelling tot het humanitair discours zou ik stellen dat het gebruik van akoestische wapens geen vermindering van geweld is maar dat het breder begrip ‘*sensory violence*’ juist een nieuwe bijkomende vorm van geweld is. De non lethal weapons zouden in de plaats komen van het gebruik van ‘*lethal weapons*’ maar ze verlagen net de drempel om geweld te gebruiken. Daarnaast bepaalt de manier waarop de wapens gebruikt worden meestal of ze non lethal, less lethal of lethal zijn. Dit ligt in de handen van de gebruikers en is vatbaar voor misbruik.

Volgens Yiftach Shafir (onderzoeker aan het Jaffee Institute for Strategic Studies) is het toenemende gebruik van *non lethal weapons* door Israël een strategische overweging. Naast het humanitaire discours zou het in hedendaagse oorlogsvoering vooral gaan om het beeld dat in de media verschijnt (Who Profits research center, 2014). Als dit beeld in de media zo belangrijk is voor Israël stel ik mij wel de vraag waarom er dan wel zoveel slachtoffers vielen bij de protesten in Gaza in mei 2018.

Een andere reden voor het gebruik van akoestische wapens is dat de bezette gebieden voor de bedrijven een testlabo zijn. Ze kunnen dan wereldwijd op de markt gebracht worden met labels als ‘*proven effective*’ of ‘*recommended*’. Naast de winst bij het verkopen van de wapens is de bezetting voor deze bedrijven dus een voordeel ten opzichte van producenten in andere landen.

Als straatprotest het voornaamste middel blijft om politieke en sociale verandering na te streven zullen geweldloze demonstranten die zich verzetten tegen kolonisatie, dictaturen en kapitalisme wereldwijd meer en meer met sonic weapons geconfronteerd worden. Ze zijn een toenemende bedreiging waarop een antwoord zou moeten komen. Ofwel door het gebruik er van expliciet illegaal te maken, zoals gebeurde met verblinden door middel van

laser⁴, of door een juridisch kader voor deze wapens te implementeren (Parker E. K. 2018). Het is moeilijk voor demonstranten om zich te verdedigen tegen de effecten van geluidswapens vanwege het gebrek aan transparantie over de precieze eigenschappen van de wapens en de manier waarop en wanneer ze zullen worden ingezet omdat dit net deel van de strategie is. In 2012 vroeg de Israëlische organisatie Physicians for Human Rights (PHR) het IDF naar welke geluidswapens worden gebruikt, wat hun maximum geluidsintensiteit is, welke frequenties ze gebruiken, hoe lang een persoon maximaal wordt blootgesteld, de minimum afstand tussen het apparaat en de manifestanten en welke gebruiks- en veiligheidsinstructies er voor de apparaten worden gevolgd. (Halim 2012) Er kwam nooit antwoord en volgens de inlichtingendienst zou het beantwoorden van de vragen van PHR het gebruik van de scream belemmeren (Who Profits Research Center, 2014). Oordopjes of andere gehoorbescherming helpen misschien, maar hebben waarschijnlijk geen effect bij het gebruik van wapens met infrasound.

4.4 Symbolisch geweld

Geluid kan ook een vorm van geweld zijn vanwege de betekenis die ze voor een luisteraar heeft. Zo zijn sirenes vaak gebruikt als een vorm van sociale controle en zijn ze een ‘*broadcast of fear*’ die bepaalde sociale groepen meer treffen dan andere (Failed Architecture Breezblocks, 2020). Ook na een eerdere traumatische ervaring met akoestische wapens heeft de sirene een grote impact zoals blijkt uit deze getuigenis van de Jerusalem Post journaliste nadat ze geconfronteerd werd met The Scream:

“When I returned to Jerusalem and heard the Shabbat siren go off, my stomach dropped six floors. “Oh no,” I thought “Not again!”.”

(Lidman, 2012)

Er zijn nog talloze voorbeelden van symbolisch geweld met geluid als medium. Zo onderzocht Suzanne G. Cusick (2006) hoe muziek sinds 1989 systematisch door de VS is

---

⁴ 1995 Protocol on Blinding Laser Weapons (Protocol IV to the Convention on Certain Conventional Weapons); ICRC Customary IHL Study, Rule 86

gebruikt als wapen en folterinstrument in ondermeer Panama, Afghanistan, Irak en Guantánamo. Ze beschrijft ‘*musical bombardment*’ als een vorm van ‘*acoustic bombardment*’ als een *standard practice* tijdens de Amerikaanse invasie in Irak. In gevangenissen leidde muziek volgens haar tot *sensory deprivation* en seksuele vernedering.

5 Zionisme en settler kolonialisme in Palestina

We kunnen het gebruik van geluid als dominantie in Palestina beter begrijpen in zijn specifieke politieke en historische context. Daarom schetst dit hoofdstuk een heel beknopte moderne geschiedenis van het gebied historisch Palestina en biedt het enkele prominente conceptuele kaders die inzicht geven in het conflict.

5.1 Historische context

Het gebied van historisch Palestina beslaat het huidige grondgebied van Israël en de Palestijnse gebieden op de Westbank en de Gazastrook. Het heeft een lange en rijke geschiedenis op haar geografisch strategische positie tussen 3 werelddelen. Het ligt in het zuiden van de Levant, die in de Arabische wereld bekend staat als Bilad al-Sham of Greater Syria, en het wordt begrensd door de Middellandse Zee en de Jordaan rivier.

Om de hedendaagse situatie op het terrein historisch te begrijpen moeten we minstens terug naar gebeurtenissen in de 19de eeuw. De boerenopstand in 1834 tegen de Egyptische overheerser Muhammad Ali en Ibrahim Pasha, zijn gouverneur in de Levant, was een belangrijke actie van Palestijnse politieke eenheid. Omdat zowel boeren, bedoeïenen, religieuze leiders als stedelijke notabelen zich verenigden tegen een nieuw belastingregime en invoering van een dienstplicht, die paste in Ali's moderniseringsstrategie, zou er uit de opstand een Palestijns nationaal gevoel zijn ontstaan (Kimmerling, 1994). Tijdens de jaren '90 ontstond er bij een selecte groep seculiere joden in Europa het idee om, als reactie tegen toenemend antisemitisme, een Joodse staat op te richten in Palestina. De Zionistische beweging onder leiding van Theodor Herzl was toen nog marginaal en veroorzaakte vooral bij religieuze joden veel weerstand. Toch slaagde de Zionisten er in om in 1901 het Jewish National Fund op te richten met als doel om land in Palestina in bezit te krijgen. Het probleem hierbij was dat ze hun Europees concept van landbezit toepasten in een context waar land op een meer collectieve manier werd beheerd. Hoewel dit systeem al honderden jaren bestond en functioneerde onder Ottomaans bewind, erkenden de Zionisten de Palestijnse aanspraak op het land niet.

Enkele tegenstrijdige overeenkomsten en beloftes van de Britten tijdens WOI zouden een scharniermoment zijn in de relaties tussen het Westen en het Midden-Oosten en zouden tot op vandaag de situatie ter plaatse bepalen.

In de McMahon–Hussein Correspondentie (1915-1916) beloofde de Britse regering Zelfbeschikking in de vorm van een Arabische staat aan de bevolking in de Levant. Hiertoe zou Hussein bin Ali, Sharif van Mekka, een opstand tegen de Ottomaanse overheerser moeten ontketenen. Begin 1916 kwamen ze dan weer in het geheime Sikes-Picot akkoord met Frankrijk en Rusland overeen om de Levant te verdelen in invloedzones. Hierbij ging het zuidwesten met Palestina naar de Britten en stelden beide landen hun geopolitieke en economische belangen veilig.

Ook de Balfour verklaring uit 1917 was controversieel. De Britse regering verklaarde namelijk haar steun voor een “National Home for the Jewish” in Palestina, hoewel het ook aan Hussein was beloofd. Hoewel de term ‘*national home*’ als ook de omvang ervan niet werden gedefinieerd, zette het verdrag het Zionisme wereldwijd op de kaart. De Palestijnen zelf werden niet geraadpleegd en hun rechten werden niet expliciet beschermd. Van 1923 tot 1948 werd Palestina door de Volkenbond aan Groot-Brittannië toegewezen als mandaatgebied.

De situatie ter plaatse zorgde voor grote spanningen en gewapende confrontaties tussen Britten, Zionisten en Palestijnen en leidde tot de Palestijns-Arabische opstand van 1936 tot 1939. Het was moeilijk om tegen twee koloniale machten tegelijk in opstand te komen en aan Palestijnse kant vielen dan ook proportioneel opvallend veel doden en gewonden (Kimmerling, 1994).

Een nieuwe beleidsnota van de Britse regering uit 1939 met onder andere immigratiequota stuitte op fel verzet van de Zionisten. Een ‘*partition plan*’ dat de VN in 1947 voorstelden, werd door de Arabische landen verworpen.

Aan de vooravond van het verstrijken van het Britse mandaatgebied Palestina op 15 mei riepen de Zionisten onder leiding van David Ben-Gurion de staat Israel uit. Dit ging van eind 1947 tot in 1949 samen met het vermoorden en verdrijven van Palestijnen, het vernielen van hun dorpen en plunderen en in bezit nemen van huizen. Bij Palestijnen en in de meeste Arabische landen staan deze gebeurtenissen bekend als Al-Nakba, de ramp of catastrofe. Ongeveer 750000 Palestijnen werden verdreven en kwamen in vluchtelingenkampen in naburige Arabische landen terecht (Abu Sitta, 2000). De VN richtte voor hen de vluchtelingenorganisatie UNRWA op.

In 1967 breidde Israël zijn grondgebied, dat al groter was dan bepaald in het VN ‘*partition plan*’, nog uit tijdens de Zesdaagse Oorlog of al-Naksa (de terugslag) waarbij het de Westelijke Jordaanoever van Jordanië, de Sinaï en Gazastrook van Egypte en de Golan Hoogten van Syrië veroverde. Vele Palestijnen moesten, soms voor de tweede keer, op de vlucht.

Met de PLO en zijn leider Jassir Arafat ontstond er een goed georganiseerde verzetsbeweging met goede internationale relaties. Nadat zij naar Jordanië, Libanon en uiteindelijk Tunesië verbannen waren ontstond in 1987 in de Palestijnse gebieden een opstand die later de eerste Intifada zou genoemd worden en duurde tot 1993.

De Oslo-akkoorden waren tot nu toe de beste poging tot een vredesakkoord met toegevingen van beide kanten. Toch waren ze maar een aanzet voor meer diepgaande afspraken die er nooit kwamen. Het ontplooiën van een Palestijnse staat werd voorbereid, maar voor de vluchtelingen of Oost-Jerusalem werd geen overeenkomst gesloten. Tegelijkertijd formaliseerde Oslo de aanwezigheid van het IDF op de Westelijke Jordaanoever, wat dan weer de toename aan nederzettingen en andere bezettingsinfrastructuur mogelijk maakte. De frustratie over het niet uitvoeren van de Oslo akkoorden, de mislukte Camp David onderhandelingen en een provocatief bezoek van Ariel Sharon aan de tempelberg leidde in 2000 tot een nieuwe opstand. De tweede Intifada duurde tot 2005.

Na de Palestijnse parlementsverkiezingen in 2006 die de oppositie van Hamas won, werden de Palestijnse gebieden politiek gesplitst. Fatah bestuurde in zone A en B op de Westelijke Jordaanoever en Hamas in de Gazastrook. Omdat Israël Hamas als een terreurorganisatie beschouwt was dit voor hen een vrijgeleide om regelmatig aanvallen uit te voeren op de dichtbevolkte Gazastrook met oorlogen in 2008 tot 2009, 2012 en 2014.

5.2 Settler kolonialisme

Dit begrip biedt een interessant inzicht in de situatie en laat toe om parallellen te trekken met andere historische settler koloniale regimes in bijvoorbeeld Noord-Amerika, Australië of de Westelijke Sahara.

Het is een structureel proces van statelijke en niet statelijke actoren die land willen innemen. Land is natuurlijk niet los te koppelen van de mensen die er op wonen. Land is leven en “*where they are is what they are*” (Wolfe, 2006).

Er waren drie basisideeën waarmee de Zionisten hun project probeerden te legitimeren en die in hun propaganda terugkwamen.

Palestina zou een leeg land, *terra nullius* zijn. Een land zonder bevolking voor een volk zonder land. Dit argument is gemakkelijk te weerleggen omdat er al duizenden jaren bewoning was in steden, dorpen en op het platte land. Het kwam voort uit een imperialistisch wereldbeeld waarin door de afwezigheid van een natiestaat zoals in Europa de aanspraak van een bevolking op hun land niet werd erkend.

Het tweede argument van de Zionisten was dat zij beter gebruik maakten van de landbouwgronden en er daarom meer recht op hadden dan de Palestijnen. Dit argument komt enkel voort uit het idee dat Europese landbouwtechnieken superieur zijn aan de toenmalige Palestijnse.

Verder schiepen Zionisten het beeld dat Palestijnen losse individuen zonder collectieve identiteit zouden zijn. Al deze argumenten getuigen van oriëntalisme en cultureel imperialisme, wijd verspreid in het 19de eeuwse Europa.

Vandaag beroept Israël zich meestal op het argument van zelfverdediging om zijn militaire acties tegen de Palestijnen te legitimeren.

Israël heeft een van de sterkste legers ter wereld. Met een budget van rond de 20 miljard dollar is het een van de duurste ter wereld. Dit komt neer op 5% van het bruto nationaal inkomen van Israël. Daarmee zijn zij na Saudi-Arabië het land met de hoogste uitgaven in vergelijking met het BNP ter wereld (Stockholm International Peace Research Institute, 2020). Dit is absoluut niet nodig om zich te verdedigen tegen de Palestijnen aangezien zij bijna geen militaire capaciteit hebben, afgezien van de Qassam raketten van Hamas en de groepering Palestinian Islamic Jihad. Sinds de tweede intifada is het grootste deel van het Palestijnse verzet geweldloos, vaak in de vorm van protestmanifestaties. Om deze manifestaties te onderdrukken investeerde het IDF in zogenaamde non-lethal weapons. Aangezien deze worden gebruikt tegen ongewapende burgers kunnen deze acties niet vallen onder het argument van zelfverdediging. De betogers vormen geen fysieke, laat staan militaire bedreiging voor de Israëli's. Geweld op Palestijnse burgers en de vele beperkingen die Israël hen oplegt, creëren daarentegen meer ongenoegen. Ze vergroten net de voedingsbodem voor gewelddadig verzet en zijn dus tegenstrijdig aan het veiligheidsdiscours van Israël. De scheidingsmuur op de Westelijke Jordaanoever is ook moeilijk te begrijpen vanuit een veiligheidsperspectief omdat de Israëlische overheid het tegelijk financieel voordelig maakt

voor haar burgers om in de nederzettingen achter de muur te gaan wonen. Als de Palestijnse bevolking daar een bedreiging vormt, brengen ze op deze manier hun eigen burgers in gevaar. We zullen dus voorbij dit discours van zelfverdediging moeten kijken om de militaire acties en segregatie te verklaren.

Israël wil geen co-existentie met de Palestijnen. Hun beleid dient er toe de Palestijnen te marginaliseren en daardoor zelf demografisch in de meerderheid te komen. Dit noemt Wolfe (2006) “*elimination of the native*”. Hoewel genocide ook buiten een context van settler kolonialisme kan voorkomen is deze eliminatie er wel een vorm van. De leefomstandigheden worden zo moeilijk gemaakt met het doel dat de Palestijnen zelf vertrekken. Dit is het duidelijkste in Gaza waar de inwoners steeds moeilijker toegang krijgen tot drinkwater, medische zorg, elektriciteit en voedsel en op regelmatige basis met oorlogen te maken krijgen. De VN en het Rode Kruis beschouwen de blokkade en militaire acties van Israël als een collectieve bestraffing en dus een oorlogsmisdaad. De VS zegde in augustus 2018 al haar financiële steun voor de UNRWA op. Sinds de grensovergang met Egypte in Rafa terug opening in 2018 vroegen veel inwoners van Gaza aziel aan in onder meer België.

Sinds de jaren tachtig zijn er ook in Israël zelf meer kritische stemmen te horen.. De zogenaamde ‘nieuwe historici’, waaronder Benny Morris en Ilan Pappé, daagden het klassieke historisch narratief uit en hadden een grote invloed op het publieke debat over onder andere de Nakba (Hirsch, 2007). Er verschenen ook meer Israëlische organisaties die opkomen voor de mensenrechten van de Palestijnen en kritisch staan tegenover de Israëlische geschiedenis zoals B’tselem en later Breaking the Silence en Zochrot.

5.3 Apartheid

Apartheid als politiek systeem betekent de scheiding van etnische groepen. De term verwijst naar het systeem dat tussen 1948-1990 in Zuid-Afrika bestond en werd nadien opgenomen in internationaal recht. De definitie die in 1973 door de VN werd geformuleerd is vandaag van toepassing in Palestina (United Nations General Assembly, 1974). Dit werd in 2017 bevestigd door een rapport van de Economic and Social Commission for West Asia (ESCWA) van de VN. Palestijnen worden beperkt en afgeremd in hun mobiliteit door checkpoints, wegblokades en de scheidingsmuur op de Westelijke Jordaanoever terwijl settlers vlotte doorgang hebben

van Israël naar de nederzettingen via ‘*settlers only roads*’. Palestijnen op de Westelijke Jordaanoever hebben meestal zelfs geen toegang tot Jerusalem zonder speciale vergunning en de Gazastrook was tot 2018 voor lange tijd volledig afgesloten.

Volgens de Israëlische ‘*law of return*’ uit 1950 heeft elke jood recht om naar Israël te komen, er zich te vestigen en Israëlijs burgerschap te verwerven. In 1970 werd dit uitgebreid voor alle personen met een joodse grootouder of die getrouwd zijn met een jood. Aan miljoenen Palestijnen in vluchtelingenkampen op de Westelijke Jordaanoever, in Gaza of in andere landen wordt het recht op terugkeer naar hun al dan niet verwoeste dorpen in Israël of in de Palestijnse gebieden ontzegd.

De verschillen zijn even groot op gebied van huisvesting. Door de ‘*planning and building*’ wet uit 1965 waarin bouwzones worden aangeduid. Om buiten deze zones te bouwen is een bouwvergunning nodig die bijna nooit aan Palestijnen wordt afgeleverd. Alle huizen die buiten de bouwzones staan kunnen op elk moment door Israël worden neergehaald, wat ook gebeurt. In Israël kunnen enkel joden grond kopen via het Joods Agentschap en zorgt de ‘*Absentee Property law*’ uit 1950 dat de staat Palestijnse huizen en grond onteigent wanneer de inwoners als afwezig worden beschouwd. Palestijnen uit de bezette gebieden kunnen ook niet naar Israël verhuizen wanneer ze trouwen met iemand die daar woont.

In Israël hebben Palestijnse en joodse burgers verschillende politieke- en burgerrechten, en het verschil met rechten van Palestijnen in de bezette gebieden is nog groter. Zij vallen namelijk onder militaire rechtspraak terwijl settlers in de illegale nederzettingen onder het burgerlijke rechtssystem vallen.

“A senior officer in the military government, explains that one reason for not dismantling the martial law apparatus is the need to restrict Arab citizens’ access to the labor market and to prevent the reestablishment of destroyed villages”

(Shezaf, 2019)

Volgens het beeld van de fysiek hard werkende ‘*new jew*’ willen ze Palestijnse arbeid meer en meer vermijden in de Israëlische economie. Dit in tegenstelling tot het Zuid-Afrikaanse apartheidsregime dat haar economisch systeem net bouwde op de exploitatie van de oorspronkelijke bevolking.

Economisch worden de gemeenschappen sinds de 2de intifada meer en meer gescheiden. Om de Palestijnse arbeid te vervangen trekt Israël joodse arbeiders aan die voor een laag loon willen werken, afkomstig uit bijvoorbeeld Ethiopië. De architectuur van bezetting scheidt

Palestijnen van hun voormalige Israëlische werkgevers en van hun eigen landbouwgronden. De muur op de Westelijke Jordaanoever bemoeilijkt Transport en verkoop van Palestijnse goederen en de Israëli's hebben volledige controle over import en export. Toegang tot water is een groot probleem voor Palestijnse boeren omdat Israël het grondwater exploiteert en ter beschikking stelt van Israëlische landbouwbedrijven en nederzettingen. Dit is een voorbeeld van hoe Israël zijn eigen economie met de bezetting stimuleert en de Palestijnse economische activiteiten en ontwikkeling vertraagt. Het illustreert hoe bepaalde actoren economische voordelen halen uit de bezetting en ze daarom niet willen beëindigen.

De segregatie tussen Israëlische burgers en settlers enerzijds en Palestijnen in de bezette gebieden anderzijds is dus op veel terreinen aanwezig. Er zijn ook nog verschillen in Israëlisch beleid tussen Palestijnen binnen Israël, in Oost-Jerusalem, op de Westelijke Jordaanoever en in de Gazastrook.

De Israëlische professor Oren Yiftachel (2006) noemt Israël een ethnocratie. Daarmee bedoelt hij een politiek regime waarin een dominante etnische groep haar grondgebied uitbreidt en controle uitoefent in betwiste gebieden. Volgens hem is het noch democratisch noch autoritair omdat rechten en kansen voor de inwoners afhankelijk zijn van hun etniciteit en hun geografische positie. Ik denk dat het concept ethnocratie inzicht kan geven in de hiërarchie in de maatschappij binnen het grondgebied van Israël en kan aantonen hoe Israëlische burgers vanwege hun etnische achtergrond verschillend worden behandeld. Voor de verregaande vorm van segregatie op gebied van mobiliteit, huisvesting, werkgelegenheid en burgerlijk- tegenover militair rechtssysteem tussen Israëli's en Palestijnen in de bezette gebieden, lijkt het concept van ethnocratie echter ontoereikend. Apartheid beschrijft beter de fysieke, juridische en sociaal-economische aspecten van de raciale segregatie. Het frame van settler kolonialisme kan het beste de ruimtelijke organisatie belichten. Het beperken van mobiliteit, vernielen van huizen en tal van labels voor niet bebouwde gebieden hebben als doel om de Palestijnen fysiek zo weinig mogelijk grond te geven. Deze kleine dichtbevolkte woongebieden worden soms vergeleken met 'Bantustans' tijdens het apartheidsregime of reservaten voor '*native Americans*' in de VS. Deze zijn erg kwetsbaar voor slechte akoestische omstandigheden. Een grote bevolkingsdichtheid wordt blootgesteld aan een hogere intensiteit van omgevingsgeluid. Ook zijn ze kwetsbaarder voor *belliphonic sounds* en aanvallen met geluidswapens zoals de sonic booms boven Gaza aantonen.

5.4 Settler kolonialisme, apartheid en omgevingsgeluid

We weten uit onderzoek in de VS dat spatiële segregatie leidt tot meer ongelijkheid in blootstelling aan omgevingsgeluid (Casey, 2017). De stress, gezondheidsproblemen en verlies van gezonde levensjaren die daar uit voortkomt is een van de krachten van eliminatie of genocide die eigen is aan het settler koloniaal project. Anderzijds weten we uit het zelfde onderzoek dat een meer gesegregeerde samenleving luider is voor iedereen. Het zou interessant zijn om onderzoek naar omgevingsgeluid en segregatie in de Palestijnse gebieden uit te voeren.

Zouden we enkel op basis van geluid kunnen weten waar we ons bevinden? Als we rondom ons enkel natuurgeluiden horen tot er in de verte plots een adhan (oproep tot het Islamitisch gebed) uit grote luidsprekers weerklinkt zijn we waarschijnlijk in een ‘area C’ op de Westelijke Jordaanoever. Palestijnen komen er graag, maar doen dit enkel in groep en liefst met buitenlanders erbij omdat het Israëliëse leger er volledige controle heeft.

Misschien zitten we vlak bij een checkpoint en horen we het voortdurende geratel van de draaihekkens of zitten we in een servees (gedeeld taxibusje en horen we plots het geklik van riemen die worden losgemaakt. Dan betekent dit misschien dat we net door een checkpoint de Westelijke Jordaanoever binnen zijn gereden. Palestijnen zien het soms als hun vrijheid om daar geen riem te dragen omdat er niet op wordt gecontroleerd. Misschien horen we vooral auto’s, of vooral stilte op een plaats waar ooit een levendig Palestijns dorp stond. Misschien horen we stemmen en kunnen we, hoewel we ze niet begrijpen, iets afleiden uit de emotie die eruit spreekt. Soms heeft een plek tijd nodig voor het zijn auditieve informatie prijsgeeft. Sommige gebeurtenissen zijn zeldzaam, maar wel betekenisvol. Die ene keer dat er protest uitbreekt en er *non lethal weapons* worden gebruikt, dat moment om 3 uur ’s nachts waarop er plots een vliegtuig door de geluidsmuur breekt of die avond waarop er plots een groep jongeren aan een checkpoint muziek begint te spelen.

Het lijkt mij heel interessant om met deze ideeën opnames van omgevingsgeluid te maken en deze te proberen interpreteren. De Palestijnse *soundscape*s kunnen iets vertellen over de verschillende actoren die op een locatie omgevingsgeluiden produceren.

6 Vernietiging en verzet van een samenleving

6.1 Sociocide

Jawad introduceerde de term ‘sociocide’ in 1997 als benaming voor de processen die de totale vernietiging van de Palestijnen niet enkel als politieke nationalistische groep, maar ook als samenleving bewerkstelligen. Hij onderscheidt enerzijds de Nakba als historische gebeurtenis met een concreet resultaat en anderzijds het Israëliëse bezettingsregime vanaf 1967 als een gradueel, voortdurend en langdurig proces. Dit heeft als doel om het weefsel van de Palestijnse samenleving in de bezette gebieden te vernietigen. Volgens hem is sociocide even destructief als genocide omdat ze beide de totale of gedeeltelijke vernietiging van een groep mensen betekenen. Jawad trekt parallellen met Irak en Syrië, waar externe militaire invasies een samenleving vernietigen. Volgens Jawad (2012) elimineert Israël ook de legitieme politieke leiders van de Palestijnen ten voordele van hun eigen politieke agenda.

De muur op de Westelijke Jordaanoever kunnen we bekijken als een wapen van sociocide. De woede en frustratie die erdoor ontstaat, richt zich in een afgesloten ruimte op de interne dynamieken en brengt veel schade toe aan de Palestijnse samenleving zelf. Hetzelfde lijkt zeker ook te gelden voor omgevingsgeluid omdat de stress en het verminderde cognitieve en communicatieve functioneren sociale gevolgen heeft (zie 2.2). We hebben het concept van sociocide volgens Jawad nodig voor een juiste diagnose van het conflict en hij zou in internationaal recht moeten worden opgenomen. Hij noemt het een uniek concept voor een unieke situatie. In sociocide kunnen we het collectieve trauma van de Palestijnen als samenleving, zoals omschreven door (Jabr, 2019) beter vatten. Elk proces dat sociale cohesie bevordert kunnen we dan beschouwen als een vorm van verzet of agency.

6.2 Culturele onderdrukking

Cultuur is belangrijk voor sociale cohesie. Geschiedenis, literatuur, beeldende kunst en muziek. Daarom probeert het Zionistisch project op verschillende manieren het vertellen van de Palestijnse geschiedenis en artistieke expressie te belemmeren.

De nakba was naast een etnische zuivering ook een culturele genocide. Niet alleen werden er volledige dorpen vernield, maar er werd ook op grote schaal geplunderd in huizen, bibliotheken en archieven. Documenten werden systematisch in beslag genomen en verzegeld

in militaire- en staatsarchieven. Israëliisch onderzoeker Rona Sela (2018) ontdekte dat deze praktijken al in de jaren 1930 op een systematische en georganiseerde manier werden uitgevoerd door de Haganah militie, voorloper van de IDF, en ook na de Nakba verder gingen. *"I found materials taken in 1967, 1982, 1991 and ... in the last few years."*

Zelfs bevoorrechte Israëliische onderzoekers hebben slechts toegang tot minder dan 2 procent van de archieven. Bovendien wissen de archivariissen soms de herkomst van voorwerpen en documenten en voegen ze opmerkingen toe die hun Zionistische denkbeelden illustreren. Censuur en historisch revisionisme in the archieven zijn dus manieren om de Palestijnen te dehumaniseren.

Het maakt deel uit van een breder beleid van fysieke en culturele uitwissing en koloniale controle. Sela maakte de film 'Looted and hidden' over deze praktijken met nooit eerder getoonde beelden uit de Palestijns-Israëliische geschiedenis. Sommige documentatie werd later weer opgesloten, of het bestaan ervan werd ontkend.

Er zijn ook heel wat Palestijnse organisaties die zich inzetten voor het reconstrueren van hun geschiedenis zoals het Palestinian Heritage Center in Betlehem. In Israël is er sinds het verschijnen van de new historians en de acties van ondermeer de organisatie Zogrot een toenemend bewustzijn over de Nakba. De Nakba kreeg nog meer aandacht in de Israëliische pers toen er in 2011 een wetvoorstel in het Israëliische parlement werd voorgedragen om het gebruik van de term en het herdenken van de Nakba voor organisaties te verbieden. In 2018 was er een poging van toenmalig minister van cultuur en sport Miri Regev om de vrijheid van culturele organisaties in Israël verder in te perken. Dit voorstel haalde het echter niet.

De culturele genocide die de Israëliische staat uitvoerde door de plunderingen, het gesloten houden van de archieven en beleid zoals de Nakba wet, tonen eigenlijk de zwakte van het Zionistisch project. Deze acties zouden nodig zijn om de staat te beschermen, maar stellen tegelijk de democratische aard van de Israëliische staat internationaal meer en meer in vraag. Er is blijkbaar een verborgen waarheid, een deel van de Israëliische geschiedenis dat uitgewist moet worden om het heden en de toekomst te kunnen verzekeren. Deze manier van cultureel machtsvertoon toont juist de kwetsbaarheid van het nationalistisch, Zionistisch project. En tegelijkertijd geeft het hoop voor een doeltreffendheid cultureel verzet.

6.3 Muzikaal protest in Palestina

Muziek heeft, zoals andere vormen van culturele expressie, in een bepaalde context steeds een politieke betekenis. Deze kan door tijd of interpretatie veranderen. Zo werd een 16^e-eeuwse Italiaanse melodie na vele omzwervingen, in combinatie met een eind 19^e-eeuws Zionistisch gedicht het Israëliëse volkslied getiteld Hatikwa. Zo kreeg deze eeuwenoude melodie plots een uitgesproken politieke invulling.

Sinds de Nakba kreeg ook Palestijnse muziek een grote politieke betekenis. De muzikale tradities en expressie van voor 1948 was bedreigd door de plotse ingrijpende veranderingen in het leven van vele Palestijnen. Vele Palestijnen werden vluchtelingen en dit beïnvloedde hun muzikale expressie.

El Funoun Dance Troupe is een organisatie die muziek van voor de Nakba verzamelen in een archief dat bestaat uit opnames, partituren en songteksten. Nader Jalal, de oprichter van de organisatie Nawa uit Ramallah, benadrukt het cosmopolitische karakter van de pre-1948 Palestijnse muzikscene. Vergeten sleutelfiguren zijn componisten en muzikanten als Rawhi al-Khammash en Mohammed Ghazi. Vandaag zijn er ook digitale initiatieven zoals het Soundcloudkanaal 'Palestunes' die Palestijnse muziek vanuit alle hoeken van de wereld samenbrengt.

Samen met de opkomst van de Palestijns nationalistische PLO ontstond parallel een artistieke scene met onder andere bekende figuren als de dichter Mahmoud Darwish, denker en muzikant Edward Said en muziek van Le Trio Joubran.

Volgens David McDonald een ethnomusicoloog van de University of Indiana was de PLO in de jaren 60 en 70 erg selectief in het gebruik van muziek:

“It created bands and dance groups who would perform at its rallies, then record cassettes that were sent everywhere and played on the radio. They had a propagandist view.”

(France, 2019)

In 1996 werd Fedayeen onder de PLO het officiële volkslied van Palestina. De tekst is geschreven door Said Al Muzayin en de muziek door de Egyptische componist Ali Ismael. Daarvoor was het Palestijnse volkslied "Mawṭinī", dat sinds 2004 het irakese volkslied is.

Een mildere vorm van het nationalisme vinden we ondermeer terug in het project ‘West Eastern Divan Orchestra’ van Barenboim en Said. Hun idee is dat de gedeelde passie voor muziek als manier van verzoening tussen Israëli’s en Palestijnen kan leiden tot vreedvol samenleven. Dit in tegenstelling tot het idee van muziek als dominantie en verzet. Nader Jalal herinnert ons aan de meer rebelse rock scene. De band Al Bara'im startte in Jerusalem in 1966 en was één van de absolute pioniers in Palestijnse rock. In de jaren ‘90 was de band Shatea uit Haifa een vernieuwende stem in Arabische rock.

Tot op vandaag ondervinden Palestijnse culturele instellingen en artiesten veel problemen zoals blijkt uit het Unesco Palestine rapport uit 2017:

“Active cultural institutions in the State of Palestine face many challenges; the most prominent is the Israeli Occupation and its illegal practices such as control of borders, resources, illegal settlements expansion, land confiscation and Judaization of historic sites. Another challenge is lack of financial resources and dependency on the agenda of donating countries and the support offered to some sectors on the expense of others.”

Daarnaast kunnen we ook stilstaan bij de verschillende dynamieken binnen de Palestijnse samenleving in zake muzikale expressie en beleving. Niet alle artiesten willen kunst maken die past binnen het nationalistisch beeld van de PLO. Vooral na de 2de intifada is de muziekscene onder invloed van een jongere generatie veel veranderd. Zij stellen het beleid van het politieke establishment in vraag en dagen bestaande esthetische normen uit. Ze zijn nog steeds beïnvloed door hun cultuur, maar zijn meer geïnspireerd door andere verzetsgenres zoals hip-hop en noise. Een voorbeeld is de ‘Palestine Underground’ scene waarover een documentaire werd gemaakt (Boiler Room, 2018). Aan de andere kant van het spectrum kwamen er religieuze actoren die er meer conservatieve ideeën over muziek op na houden.

6.4 Palestijnse muziek

Palestijnen in de diaspora en artiesten die solidair zijn met de Palestijnen hebben hun eigen expressievormen. Zo waren de Marokkaanse band Nass el-Ghiwane en de Libanees Marcel Khalife met zijn Al Mayadeen Ensemble sinds de jaren 70 voorvechters van de Palestijnse

zaak. Khalife componeerde zelfs muziek op gedichten van Magmoud Darwish. Hedendaagse Palestijnse muziek in de diaspora vinden we onder andere in de bruisende hip-hop scene van vluchtelingenkampen in Beirut. Verder zijn er Palestijnse electronica bands met Acid Arab uit Parijs en 47soul uit Jordanië.

Zoals ik verschillende keren van Palestijnse kunstenaars hoorde, heeft alle Palestijnse kunst een politieke betekenis. De omstandigheden voor muzikale expressie en het muzikaal cultureel erfgoed is als vorm van culturele expressie bedreigd sinds de Nakba. Omdat de collectieve beleving van muziek belangrijk is in de Palestijnse samenleving (denk maar aan trouwfeesten, concerten, jamsessies of bij het afspelen van opnames) was het een aanval op het weefsel van de Palestijnse samenleving. Het verzet hiertegen is niet enkel te verklaren als een dynamiek van dominantie en verzet tussen twee staten. In de Israëliëse samenleving zijn er stemmen die willen dat archieven vrijgegeven worden en dat de Palestijnen opnieuw kunnen beschikken over hun eigen geschiedenis. Binnen de Palestijnse samenleving weerspiegelen de muzikale stromingen de verschillende geografische, sociale en politieke posities van de kunstenaars. De politieke posities gaan van Arabisch- en Palestijns-nationalistisch naar kritisch voor het politieke establishment, of meer religieus geïnspireerd. Dan is er nog rock en klassieke muziek die meer beïnvloed is door het westen. Muziek is niet los te zien van Palestijnse en globale politieke en culturele ontwikkelingen. Hoewel Palestijnse muziek altijd kosmopolitisch was, hebben muzikanten uit de diaspora vandaag een belangrijke rol in het vermengen van traditie met nieuwe genres als electro en hip-hop.

Komt het door het akoestische en culturele geweld waarmee Palestijnen te maken krijgen dat hun eigen muzikale expressies akoestisch en symbolisch zo intens zijn? Ik was deel van het publiek bij concerten van ondermeer Le Trio Joubran, Marcel Khalife, 47soul, als ook bij verschillende concerten tijdens het Nablus Festival 2017. Het waren telkens heel collectieve en emotionele ervaringen. De politieke betekenis geeft deze evenementen een intensiteit die ik zelden heb bij zogenaamd apolitieke concerten.

7 Probleemstelling

Vanuit de ontdekking dat zowel modern omgevingsgeluid, belliphonic sound als akoestisch geweld een sterke vorm van fysieke en psychologische dominantie zijn gaan we op zoek naar verschillende vormen van muzikaal verzet. Palestijnen zien hun muziek als een politieke manifestatie, maar toch is niet alle Palestijnse muziek te begrijpen binnen de bestaande conceptualisering van protestmuziek. We kunnen de akoestische dominantie en het muzikaal verzet er tegen pas begrijpen in zijn specifieke context aan de hand van concepten als settler kolonialisme, apartheid en sociocide. In combinatie met lokale en mondiale politieke en culturele dynamieken kan dit leiden tot een veelheid aan akoestische artistieke expressievormen die we verzet kunnen noemen. Hoe ervaren muzikanten en geluidskunstenaars hun dagelijkse akoestische realiteit en op welke manier transformeren ze deze ervaring naar hun artistiek werk?

8 Methodologie

8.1 Voorafgaand aan het onderzoek

In januari 2017 stelde ik mij kandidaat om deel te nemen aan een muziekproject dat de naam Ethno Palestine kreeg. Het was de eerste editie in Palestina in een reeks gelijkaardige projecten in het internationaal Ethno-netwerk dat zich sinds 1990 over ongeveer 20 landen heeft verspreid. Ik volgde de actualiteit in Palestina steeds nauwgezet en één van mijn beste vrienden was enkele jaren eerder met de UGent naar Palestina gereisd. Deze interesse in combinatie met mijn nieuwsgierigheid naar Arabische en Palestijnse muziek maakte mij heel enthousiast toen ik na een intake gesprek werd geselecteerd om deel te nemen.

Ik was ter plaatse van 3 tot 21 april 2017 en het project vond plaats van 8 tot 17 april. We waren een groep met een tiental nationaliteiten, vooral Europeanen, met een aanzienlijk aandeel Palestijnse muzikanten. Na enkele dagen repeteren speelden we concerten in onder andere een lagere school, een VN-school in Nablus, Jafa Center in het Balata vluchtelingenkamp bij Nablus en op het Nablus Festival. (voetnoot: www.nablusfestival.org).

We vertelden niet helemaal de waarheid bij de Israëlische douane over het halve drumstel in mijn bagage, kruisten vele checkpoints, kregen rondleidingen in vluchtelingenkampen en werden met de hele groep tegengehouden bij het Huwwara checkpoint en begonnen daar dan maar muziek te spelen. Het hele project was politiek geladen. We voelden dat we iets unieks en rebels aan het doen waren en werden overal met open armen en “Free Palestine!” onthaald. Nog meer wanneer we Palestijnse muziek speelden. Het was voor mij een openbaring omdat de muziek en het samenspelen door de context zo veel betekenis kreeg.

Minder dan twee jaar later besloot ik terug te gaan. Na een week Jordanië wandelde ik op 21 januari 2019 de grens over naar Eilat. Bij de Israëlische grenscontrole werd ik door 3 verschillende mensen gedurende 2 uur ondervraagd en werd ook meegenomen naar een aparte ruimte waar ik een deel van mijn kleren moest uittrekken. Ik denk dat ze mij verdacht vonden omdat ik alleen reisde en ze stelden onder andere de vraag: “*Why do you travel if you don't*

see?” Het was een interessante vraag die van ocularcentrisme⁵ getuigde. Mijn auditieve ervaringen waren talrijk: een concert van het Mazaj Ensemble in Yabous Center in Jerusalem, een prachtige wandeling in de Jordaanvallei nabij Jericho, een urenlange jamsessie in Nablus met 2 jonge oudspelers, een oorverdovende autorit bij zonsondergang van Nablus naar Ramallah, nog meer jamsessies bij een bevriende klarinettist in Hebron en in La Grotta in Ramallah. Mijn instrument de daf bracht naast persoonlijke ook mooie muzikale ontmoetingen. Ik ging niet naar protesten, maar kon op vrijdagen wel enkele keren ruiken en voelen dat er nog traangas in de lucht hing. Op 6 februari nam ik de bus van Nazareth terug naar Amman.

8.2 Voorbereiding van het onderzoek

Tijdens mijn reizen had ik nog geen onderzoek uitgevoerd, maar het waren heel belangrijke ervaringen die mijn idee voor het onderzoek vormden. Na een educatief project over muziek en omgevingsgeluid met OKAN-leerlingen en een gesprek met mijn promotor kreeg het onderzoek vorm.

Ik selecteerde heel bewust een kleine groep respondenten waarvan ik, vooral door naar hun werk te luisteren, vermoedde dat ze interessante en uiteenlopende ervaringen en ideeën zouden kunnen delen. De gekozen artiesten zijn van verschillende generaties en wonen op verschillende plaatsen. Zo groeide Kamilya Jubran op als Palestijnse binnen geografisch Israël van na 1948 en woont ze nu bijna twintig jaar in Frankrijk. Shayma Nader is van een veel jongere generatie die als kind de tweede intifada heeft meegemaakt in Ramallah. Ze bracht recent ook veel tijd door in onder andere Amman en het VK. Mohammad Lomani werd in Egypte geboren, woonde in Saoedi-Arabië en ging bijna 25 jaar geleden terug naar Gaza. Hun artistieke expressievormen gaan van Palestijnse popmuziek (Lomani), tot experimentele hip hop (Muqata'a), traditionele Palestijns/Arabische muziek met veel aandacht voor teksten en elektronische toevoegingen (Jubran) tot klankinstallaties (Nader). Ik hoopte om met de keuze van deze respondenten zo breed en zo veel mogelijk gevarieerde data te verkrijgen.

---

⁵ A perceptual and epistemological bias ranking vision over other senses in Western cultures. Oxford Reference <https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110803100245338>

Via e-mail en messenger-toepassingen contacteerde ik de artiesten en stelde mijzelf en mijn onderzoeksonderwerp voor. Ik legde uit waarom ik dacht dat hun ervaringen konden bijdragen aan mijn onderzoek en vroeg of ze tijd wilden maken voor een digitaal audiogesprek. Enkel van Muqata'a kreeg ik geen antwoord, maar omdat ik in twee reeds bestaande interviews zoveel antwoorden vond op de vragen die ik zelf wou stellen heb ik hem toch opgenomen in het onderzoek.

Omdat ik meer wilde te weten komen over persoonlijke ervaringen en de subjectieve betekenis er van met aandacht voor details koos ik voor een kwalitatief open diepte-interview. Ter voorbereiding op de interviews maakte ik mijzelf vertrouwd met het werk van de artiesten zodat ik dit als aanknopingspunt voor bepaalde vragen kon gebruiken.

8.3 De interviews

Als introductie van het interview bedankte ik de respondenten voor hun tijd. Ik vroeg hoe het met hen ging, waar ze zich bevonden en of ze hun artistieke activiteiten hadden kunnen verderzetten tijdens de lock down voor het covid 19-virus. Daarna vertelde ik kort over mijn bezoek aan Palestina en over het idee voor dit onderzoek. Ik vroeg of ik het gesprek enkel voor intern gebruik mocht opnemen.

Daarna stelde ik de eerste open vraag over hun beleving van omgevingsgeluid. Ik maakte gebruik van een interviewleidraad met onderwerpen en vragen zonder vaste volgorde. Mijn onderwerpen kwamen vaak spontaan aan bod en ik kon genoeg ruimte geven aan de respondent om elementen aan te brengen en eigen accenten te leggen.

Naar het einde van het interview toe kon ik aan de hand van de interviewleidraad controleren of alle onderwerpen die ik wou bespreken voldoende aan bod waren gekomen. Gesprekken duurden tussen 25 minuten en ongeveer 1 uur.

Aangezien ik Muqata'a niet kon bereiken voor een interview heb ik een bestaand interview van Middle East Eye bestudeerd waarin hij de meeste vragen beantwoordt die ik wou stellen. Dit vulde ik nog aan met twee vragen uit een interview dat verscheen in The Guardian. Tijdens het gesprek met Shayma Nader liep er iets mis met de geluidsopname, waardoor ik enkel de eerste 2 minuten had opgenomen. Daarom parafraseerde ik het interview meteen nadat ik het had afgenomen.

Ik ben tevreden met de kwaliteit van de gegevens uit de relatief korte interviews. Ze waren niet echt face to face afgenomen en ik had geen van de respondenten ooit in het echt ontmoet. Dit vond ik in groot contrast met heel intense ervaringen met veel sensorische input in Palestina. Ik kon geluid er heel ruimtelijk ervaren. De interviews waren heel aangenaam en rustig. De audiokwaliteit was meestal voldoende en de achtergrondgeluiden bij de respondenten niet te storend. Bij Mohammad Lomani was de internetverbinding wat trager, maar dat stond het interview niet in de weg.

9 Resultaten en bespreking

9.1 Kamilya Jubran

Kamilya Jubran werd in 1963 geboren in Akra. Ze groeide op in een muzikale familie in Al Rameh, een Palestijns dorp in Galilée. Tussen 1981 en 2002 woonde ze in Jeruzalem waar ze sociaal werk studeerde aan de Hebreeuwse Universiteit en daarna bij de politiek geëngageerde Palestijnse groep Sabreen speelde.

In 2002 verhuisde ze naar Europa, waar ze eerst in Bern en daarna in Parijs woonde. Ze maakte solo albums en speelde in duo met Werner Hasler.

(Jubran 2020)

(Snaije 2004)

Jubran beschrijft geluiden van overvliegende gevechtsvliegtuigen als “ugly sounds”. Ze waren steeds aanwezig en maakten haar bang en ongerust. Ze noemt een specifiek gevechtsvliegtuig, de Mirage van het Franse Dassault.

Ze zegt dat ze niet rechtstreeks door deze ervaringen is beïnvloed maar dat ze haar wel steeds herinnerden aan “where I am living and what is the situation”.

Ze is zeker activistisch in haar muziek, maar eerder door haar Palestijnse identiteit en cultureel erfgoed uit te dragen en door de teksten die een belangrijke rol spelen in haar performances.

Het is interessant om te horen dat het culturele leven zich in haar dorp minder in de publieke ruimte afspeelde. Dit minder toegankelijk maken voor de oorspronkelijke bevolking is te verklaren vanuit een settler koloniale strategie.

9.2 *Shayma Nader*

Shayma Nader groeide op in Ramallah tijdens de jaren '90 en 2000 in een familie van muzikanten. Ze heeft goede herinneringen aan het cultureel levendige Ramallah uit de jaren '90 met muziek- en dansfestivals.

Tijdens de 2de intifada waren er heel veel geluiden van schoten, explosies, tanks, vliegtuigen en helikopters. Haar ouders probeerden de beleving van deze geluiden voor haar gemakkelijker te maken door rustig te blijven hoewel ze zelf heel ongerust waren. Ze probeerden van het luisteren een soort spelletje te maken waarbij ze geluiden probeerden te herkennen. Ook geluiden binnenshuis zoals muziek en televisie waren belangrijk om haar aandacht af te leiden van de oorlogsgeluiden. Ze herinnert zich uit deze periode ook gevechtsvliegtuigen die dicht bij de stad door de geluidsmuur vliegen.

Ze ervoer zelf geluid als wapen toen de PA geluidbommen gebruikte tijdens een betoging waaraan ze deelnam.

Ze vertelde hoe geluid ook als wapen wordt gebruikt tussen settlements en Palestijnse dorpen op de Westbank. Dit kan gaan om aankondigingen door luidsprekers, muziek bij evenementen, enzovoort.

Ze vertelt ook over propagandamuziek van Hamas in Gaza, die in het Hebreeuws wordt vertaald en waar vervolgens parodieën op gemaakt worden door Israëli's.

“It's Loud and Damp on the Front” is één van haar recente artistieke creaties en werd gecreëerd door

Maya Khaldi. Malak Afouneh kondigde de soundwalk aan als volgt:

This sound walk takes place in Om Sleiman - a community-supported farm located in Bil'in on top of a hill opposite to one of the biggest settlements in the West Bank: Modi'in Illit. The farm is bombarded with a cacophony of sounds of bulldozers, trucks, cranes crossing the barbed wires and separation wall that are dividing the valley and signaling even more expansion and construction. Meanwhile, alongside its crops, Om Sleiman produces sounds

and visions of its own that defy the presence of the settlement across. Drawing from those sounds, *It's Loud and Damp on the Front* proposes imaginaries that look into the past and the future of what can be and what could have been.

The sound walk is part of the event series *Overtones*, the launch event of Goethe-Institute Ramallah's larger project *RADIONISTS*.

Shayma vestigde de aandacht van de luisteraar op de geluiden van het settlement. Ze laat de luisteraar van haar installatie ervaren hoe het settlement en dus de bezetting klinkt.

Hoewel dit voornamelijk normale civile geluiden lijken zijn het in deze context eigenlijk “belliphonic sounds” met het settlement zelf als wapen.

Dit is een heel vernieuwende artistieke vorm om de bezetting in haar dagelijkse realiteit te tonen en aan te klagen.

9.3 Mohammad Lomani

Muzikant en computeringenieur Mohammad Lomani werd geboren in Egypte en woonde met zijn ouders in Saoedi-Arabië. In 1996 ging hij in Gaza wonen en in 2008 kreeg hij een Palestijns paspoort.

Hij werkt voor de Qattan Foundation en coördineerde sinds 2017 het *Al Kamandjati Festival Gaza*. Hij speelt als gitarist bij *Watar Band*.

Van alle respondenten leeft Mohammad Lomani waarschijnlijk onder de meest extreme akoestische omstandigheden. “Most Palestinians have troubles with hearing and concentrating and psychological things. We are facing a lot of noise.”

Hij beschrijft hoe vooral sinds de tweede intifada de gevolgen voor de bevolking erger zijn omdat de manier van oorlog voeren evolueerde naar “urban warfare” met luchtaanvallen.

Naast de “sonic booms” wijst hij op het geluid van de drones die boven Gaza vliegen en bijna continu hoorbaar zijn. Deze geluiden hebben volgens mij een grote impact door hun symbolische betekenis. Ze staan voor Israëliëse surveillance en houden een potentieel gevaar in omdat ze ook voor aanvallen worden gebruikt.

slechte akoestische leefomstandigheden.

Zowel muziek spelen als naar natuurgeluiden luisteren is een manier voor Lomani om weerstand te blijven bieden tegen het luide leven in Gaza.

9.4 Muqata'a

Muqata'a is a musician and MC based in Ramallah, Palestine. Creating sounds using sampled material, field recordings, and electronic devices, the results range between hip-hop, downtempo, and glitch Co-founder of the Ramallah Underground Collective which has toured across the Arab World, Europe, and Australia, until the collective split up in 2009. Muqata'a is also co-founder and member of audio-visual group Tashweesh, with whom he is currently touring. He has composed several international and local film scores, as well as dance theater performances, and is now working on different collaborative and solo projects” (Meakusma Festival 2019)

De auditieve observaties die Muqata'a maakt van zijn stad Ramallah zijn scherp: “There's a sound at the checkpoint, there's a sound in the city when you hear that the Israeli army is about to raze the city.” De vaak harde geluiden in zijn stad inspireren hem om zelf muziek te maken en hij gebruikt zijn eigen opnames (field recordings) en verwerkt ze in zijn muziek (sampling). “You feel the urge to write, to produce music. Responding with sound because they also attack with sound”. Het is interessant hoe Muqata'a zijn muziek beleeft als een reactie op het akoestisch geweld dat de bezetter tegen hem gebruikt en het er ook voor een groot deel door wordt vorm gegeven. Hij beschrijft zijn muziek als “harsh sounds and I distort my sounds and my sounds are very glitchy and very noisy... It's my own interpretation of hip-hop and my surroundings”.

“Our music is a way to disrupt, to be a glitch in the system.” Inspiratie haalt hij ook uit andere muziekstijlen die met verzet tegen het systeem worden of werden geassocieerd zoals jazz, punk en hip hop.

Muqata'a is heel expliciet over het protestmotief van zijn muziek. De manier waarop hij dit doet, met field recording en sampling is heel vernieuwend.

10 Conclusie

Omgevingsgeluid is een belangrijke factor voor het menselijk welzijn. Het beïnvloedt niet enkel het gehoor, maar kan ook stressreacties met verstrekkende medische gevolgen veroorzaken. In gebieden waar gewapend conflict plaats vindt zijn omgevingsgeluiden veel extremer en is een goede interpretatie van de zogenaamde belliphonic sounds soms levensbelangrijk. De impact van het omgevingsgeluid is gedeeltelijk afhankelijk van de sociale waarneming of de symbolische betekenis die de persoon aan zijn waarneming geeft. Bij de bezetting van de Palestijnse gebieden en het onderdrukken van protestmanifestaties wordt geluid soms bewust als wapen gebruikt. Het Israëliëse leger en politie beschikken over akoestische wapens als The Scream en de Thunder Generator en veroorzaken sonic booms door met gevechtsvliegtuigen door de geluidsmuur te breken. Het symbolisch geweld dat uit gaat van het constante zoemen van drones boven Gaza kunnen we ook moeilijk onderschatten.

De creatie van een bepaalde akoestische omgeving voor een bevolkingsgroep is een politieke keuze of strategie. In een realiteit van bezetting, apartheid of binnen een settler koloniaal project is geluid dus een medium van onderdrukking of eliminatie.

Daarnaast probeert de Israëliëse staat ook Palestijnse culturele expressie te belemmeren en neemt het doelbewust cultureel erfgoed in beslag. Op deze manier wil het de Palestijnen dehumaniseren, haar hegemonie versterken en de Palestijnse samenleving als collectief treffen.

De Palestijnse artiesten die ik heb geïnterviewd transformeren hun akoestische ervaringen tot een vorm van verzet tegen koloniale dominantie. Dit gebeurt op verschillende manieren: ofwel door het uitdragen van Palestijns cultureel erfgoed en door de gezongen teksten zoals bij Kamilya Jubran. Ofwel door de therapeutische werking van muziek spelen of naar de natuur luisteren zoals bij Mohammad Lomani. Muqata'a verwerkt zijn auditieve ervaringen als samples in zijn muziek. Shayma Nader gaat nog een stap verder door het vestigen van de aandacht op koloniaal omgevingsgeluid als artistieke geluidsinstallatie te presenteren.

In zowel omgevingsgeluiden als muzikale expressie kunnen we de ruimtelijke, politieke, culturele en sociaaleconomische complexiteit terugvinden die er bestaat in de Palestijnse samenleving. De machtsrelaties zijn complexer dan akoestische dominantie door Israël aan de ene kant en verzet door Palestijnen aan de andere. Zo zijn er actoren die het politieke en artistieke establishment uitdagen.

Volgens het begrip ‘dissensus’ van Jacques Rancière stellen ze bestaande politieke en esthetische frameworks in vraag. Aan de andere kant heeft Palestijnse protestmuziek geen woorden nodig en kan ze het leven leefbaar maken of de gemeenschap dichter bij elkaar brengen volgens het principe *‘to exist is to resist’*.

De interviews illustreren de kleurrijke veelheid aan muzikale vormen van verzet en de sociale en politieke relevantie van akoestische expressie.

11 Bronnen

- Abu Sitta, S. (2000). *The Palestinian Nakba 1948: The register of depopulated localities in Palestine*. The Palestinian Return Centre.
- Altmann, J. (1998). *Acoustic Weapons - A Prospective Assessment*. *Science and Global Security*, 9(3), 165-235. <https://doi.org/10.1080/08929880108426495>
- Brehm, M. de Courcy Wheeler, A. (2018) Acoustic Weapons Discussion paper for the Convention on Certain Conventional Weapons (CCW) Geneva
- B'tselem. (2016, January 1). *The Sonic booms in the sky over Gaza*.
https://www.btselem.org/gaza_strip/supersonic_booms
- Babisch, W., Beule, B., Schust, M., Kersten, N., Ising, H. (2005). *Traffic noise and risk of myocardial infarction*. *Epidemiology*, 16(1), 33-44.
<https://www.jstor.org/stable/20485997>
- BBC Magazine (2005, December 13). *Can sound really travel 200 miles?* Available at:
http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/magazine/4521232.stm#startcontent (Accessed 17 June 2020)
- Beevor, A. (2010). *Stalingrad*. Ambo Anthos.
- Benton, S. (2014) *Using Palestinians as free way to test new weapons of people control*. Jews for Justice for Palestinians. <https://jffjp.com/using-palestinians-as-free-way-to-test-new-weapons-of-people-control/>
- Boiler Room. (2018, November 13). *Palestine Underground [VIDEO]*.
<https://www.youtube.com/watch?v=M-R8S7QwO1g>
- Bronzaft A. (2007, March 14). *The effect of a noise abatement program on reading ability [conference session]*. Noise Futures Network, Sounder Spaces, Regent's Park, London NW1 4RY. <http://noisefutures.org/documents/ARLINE%20BRONZAFT.pdf>
- Carlile, S., Davy, J. L., Hillman, D., Burgemeister, K. (2018). *Review of the Possible Perceptual and Physiological Effects of Wind Turbine Noise*. *Trends in Hearing*, 22, 1-10. <https://doi.org/10.1177/2331216518789551>
- Casey, J. A., Morello-Frosch, R., Mennit, D. J., Frstrup, K., Ogburn, E. L., James, P. (2017). *Race/Ethnicity, Socioeconomic Status, Residential Segregation, and Spatial Variation in Noise Exposure in the Contiguous United States*. *Environmental Health Perspectives*, 125(7), 1-10. <https://doi.org/10.1289/EHP898>

- Cusick, S. G. (2006). The auditory culture reader M. Bull, L. Back (Eds.), *Music as torture / Music as weapon*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003086895>
- Damodaran, S. (2016). *Protest and Music*. Oxford Research Encyclopedia of Politics. <https://oxfordre.com/politics/view/10.1093/acrefore/9780190228637.001.0001/acrefore-9780190228637-e-81#mainContent>
- Daughtry, J. M. (2015). *Listening to War: Sound, Music, Trauma, and Survival in Wartime Iraq*. Oxford University Press.
- Dever, William G. (2006)
- El-Khodary, B., Samara, M., Askew, K. (2020). *Traumatic Events and PTSD Among Palestinian Children and Adolescents: The Effect of Demographic and Socioeconomic Factors*. *Frontiers in psychiatry*, 11(4), 1-11.
- Eriksson, C., Hilding, A., Pyko, A., Bluhm, G., Pershagen, G., Östenson, C. (2014). *Long-term aircraft noise exposure and Body Mass Index, waist circumference, and type 2 diabetes: A prospective study*. *Environmental Health Perspectives*, 122(7), 687-694. <https://doi.org/10.1289/ehp.1307115>
- Eriksson, C., Pershagen, G., Nilsson, M. (2018). *Biological mechanisms related to cardiovascular and metabolic effects by environmental noise*. WHO Regional Office for Europe. https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0004/378076/review-noise-bio-effects-eng.pdf
- ESCWA (2017, March 15). *ESCWA Launches Report on Israeli Practices Towards the Palestinian People and the Question of Apartheid*.
- Evans, G.W., Lepore, S.J. (1993). *Nonauditory Effects of Noise on Children: A Critical Review*. *Children's Environments*. 10(1), 31-51. <https://www.jstor.org/stable/41515250>
- Failed Architecture Breezeblocks. (2020). *Sirens, Sonic Warfare, NYC w/ Leijia+Christin*. <https://soundcloud.com/failedarchitecture/sirens-sonic-warfare-nyc-wleijia-and-christin>
- France, P. (2019, June 14). *Lost in music: How Palestine's forgotten songs got rebooted*. Middle East Eye. <https://www.middleeasteye.net/discover/palestine-music-electrosteen-folk-archive>
- General Assembly resolution 3068 (XXVIII), 28 U.N. GAOR Supp. (No. 30) at 75, U.N. Doc. A/9030 (1974), 1015 U.N.T.S. 243, *International Convention on the Suppression and Punishment of the Crime of Apartheid*. Entered into force July 18, 1976

- Godwin, R. (2018, July 3). *Sonic doom: how noise pollution kills thousands each year*.
<https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2018/jul/03/sonic-doom-noise-pollution-kills-heart-disease-diabetes>
- Goodman, S. (2010). *Sonic Warfare: Sound, Affect, and the Ecology of Fear*.
- Halim, K. A. (2012) "Using the 'Scream' Device to Disperse Demonstrations in the Occupied Territories", *Physicians for Human Rights – Israel*, <http://bit.ly/1kKn8eB>
- Hambling, D. (2010). *A Sonic Blaster So Loud, it Could be Deadly*. *Wired*.
<https://www.wired.com/2010/01/a-sonic-blaster-so-loud-it-could-be-deadly/>
- Heidi E. W., McClure, C. J. W., Carlisle, J. D., Barber, J. R. (2012). *A phantom road experiment reveals traffic noise is an invisible source of habitat degradation*. *PNAS*, 112(39), 12105-12109. <https://doi.org/10.1073/pnas.1504710112>
- Hempton, G. (2019) *Silence and the Presence of Everything* [Video]. Youtube.
<https://www.youtube.com/watch?v=s4sNYhbMwo4>
- Hirsch, M. B.-J. (2007). *From Taboo to the Negotiable: The Israeli New Historians and the Changing Representation of the Palestinian Refugee Problem*. *Perspectives on Politics*, 5 (2), 241-258. <https://www.jstor.org/stable/20446422>
<http://www.noiseandhealth.org/text.asp?1999/1/4/67/31722>
[https://doi.org/10.1016/S1389-9457\(08\)70013-3](https://doi.org/10.1016/S1389-9457(08)70013-3)
https://whoprofits.org/wp-content/uploads/2018/06/old/weapons_report-8.pdf
<https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsy.2020.00004/full#B21>
https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocities-crimes/Doc.10_International%20Convention%20on%20the%20Suppression%20and%20Punishment%20of%20the%20Crime%20of%20Apartheid.pdf
<https://www.unescwa.org/news/escwa-launches-report-israeli-practices-towards-palestinian-people-and-question-apartheid>
- Huss, A., Spoerri, A., Egger, M., Rösli, M. (2010). *Aircraft noise, air pollution, and mortality from myocardial infarction*. *Epidemiology*, 21(6), 829-836.
<https://www.jstor.org/stable/20788235>
- Jabr, S. (2019, February 7). *What Palestinians experience goes beyond the PTSD label*. *Middle East Eye*. <https://www.middleeasteye.net/opinion/what-palestinians-experience-goes-beyond-ptsd-label>
- Jarup, L., Babisch, W., Houthuijs, D., Pershagen, G., Katsouyanni, K., Cadum, E., Dudley, M., Savigny, P., Seiffert, I., Swart, W., Breugelmans, O., Bluhm, G., Selander, J., Haralabidis, A., Dimakopoulou, K., Sourtzi, P., Velonakis, M., Vigna-Taglianti, F.

- (2008). *Hypertension and exposure to noise near airports: the HYENA study*. *Environmental Health Perspectives*, 116(3), 329-339.
<https://doi.org/10.1289/ehp.10775>
- Jawad S. A. (2012, October 5-6). *A Palestinian Sociocide? Evidence given at the Russell Tribunal on Palestine*, New York session, 5–6 October 2012.
<http://www.russelltribunalonpalestine.com/en/sessions/future-sessions/new-york-session-full-findings.html>
- Joan A. Casey, J. A., Morello-Frosch, R., Mennitt, D. J., Frstrup, K., Ogburn, E. L., James, P. (2017). *Race/Ethnicity, Socioeconomic Status, Residential Segregation, and Spatial Variation in Noise Exposure in the Contiguous United States*. *Environmental Health Perspectives* 125(7), 1-10. <https://doi.org/10.1289/EHP898>
- Joan, A. C., James, P., Morello-Frosch, R. (2017, October 6). *Urban noise pollution is worst in poor and minority neighborhoods and segregated cities*.
<https://theconversation.com/urban-noise-pollution-is-worst-in-poor-and-minority-neighborhoods-and-segregated-cities-81888>
- Jubran, K. (2020) *Biography*, <http://www.kamilyajubran.com/bio>
<http://www.kamilyajubran.com/bio.htm>
- Kälsch, H., Hennig, F., Moebus, S., Möhlenkamp, S., Dragano, N., Jakobs, H., Memmesheimer, M., Erbel, R., Jöckel, K., Hoffmann, B., Roggenbuck, U., Slomiany, U., Beck, E. M., Öffner, A., Munkel, S., Schrader, S., Peter, R., Hirche, H., Meinertz, T., ... Willich, S.N. (Heinz Nixdorf Recall Study Investigative Group, 2014). *Are air pollution and traffic noise independently associated with atherosclerosis: the Heinz Nixdorf Recall Study*. *European Heart Journal*, 35(13), 853-860.
<https://doi.org/10.1093/eurheartj/eh426>
- Kimmerling, B., Migdal, J. S. (1994). *Palestinians: The Making of a People*. Harvard University Press.
- Lidman, L. (2012). *Reporter's Notebook: Suffering 'The Scream'*. The Jerusalem Post.
<https://www.jpost.com/video-articles/video/reporters-notebook-suffering-the-scream>
- LRAD, Lradx.com, 29 June 2011 <http://goo.gl/f4Izm0>
- Lundberg, U. (1999). *Coping with stress: neuroendocrine reactions and implications for health*. *Noise Health*, 1(4), 67-74.

- Macintyre, D. (2005, November 3). *Palestinians 'terrorised' by sonic boom flights*. The Independent. <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/palestinians-terrorised-by-sonic-boom-flights-5348787.html>
- Mancia G, Grassi G (2013). *Chapter 26: The central sympathetic nervous system in hypertension*. In R. M. Bujis & D.F. Swaab (Eds.), *Handbook of Clinical Neurology* (pp.329-335). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-0-444-53491-0.00026-2>
- Marketwire (2011). *LRAD Corporation Announces Opening LRAD Order from Israel's Ministry of Defense*. Yahoo! Finance. <https://yhoo.it/3anBh2A>
- Martin, P. (2004). *Counting sheep: the science and pleasures of sleep and dreams*. St. Martin's Press.
- Mayormumbles (2014). *NYPD using LRAD on protesters* [Video]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=C--TEKAxOhg>
- Meakusma Festival (2019). *Meakusma Festival*, <http://www.meakusma-festival.be/artist/muqataa>
- Münzel, T., Krölller-Schön, S., Oelze, M., Gori, T., Schmidt, F. P., Steven, S., Hahad, O., Rösli, M., Wunderli, J., Daiber, A., Sørensen, M. (2020). *Adverse Cardiovascular Effects of Traffic Noise with a Focus on Nighttime Noise and the New WHO Noise Guidelines*. *Annual Review of Public Health*. 41, 309–328. <https://doi.org/10.1146/annurev-publhealth-081519-062400>
- Muzet, A., (2007). *Environmental noise, sleep and health*. *Sleep Medicine Reviews*, 11(2), 135-142. <https://doi.org/10.1016/j.smrv.2006.09.001>
- Owen, D (2019, May 6). *The New Yorker Is Noise Pollution the Next Big Public-Health Crisis?* <https://www.newyorker.com/magazine/2019/05/13/is-noise-pollution-the-next-big-public-health-crisis>
- Parker, J. E. K. (2015) “*Towards an Acoustic Jurisprudence: Law and the Long Range Acoustic Device.*”, 14(2) *Law, Culture and the Humanities* (2018) 209
- Pirrerá, S., De Valck, E., Cluydts, R. (2010). *Nocturnal road traffic noise: A review on its assessment and consequences on sleep and health*. *Environment international*, 36(5), 492-498. <https://doi.org/10.1016/j.envint.2010.03.007>
- Richard, W., Kate, Pickett. (2019). *The Inner Level: How More Equal Societies Reduce Stress, Restore Sanity and Improve Everybody's Wellbeing*. *CONCEPT*, 10(2), 1-3. <http://concept.lib.ed.ac.uk/article/view/3003>

- Seikaly, S., Sela, R., Yazbak, M. (2018, November 10). *History suppressed: Censorship in Israel's archives*. Al-jazeera.
<https://www.aljazeera.com/programmes/listeningpost/2018/11/history-suppressed-censorship-israel-archives-181110122100217.html>
- Sela, R. (2018, May 15). *Looted and hidden [VIDEO]*. <https://vimeo.com/213851191>
- Shezaf, H. (2019, Juli 5). *Burying the Nakba: How Israel Systematically Hides Evidence of 1948 Expulsion of Arabs*. Haaretz. <https://www.haaretz.com/israel-news/.premium.MAGAZINE-how-israel-systematically-hides-evidence-of-1948-expulsion-of-arabs-1.7435103>
- Sørensen, M., Andersen, Z. J., Nordsborg, R. B., Becker, T., Tjønneland, A., Overvad, K., Ole Raaschou-Nielsen, O. (2013). *Long-Term Exposure to Road Traffic Noise and Incident Diabetes: A Cohort Study*. *Environmental Health Perspectives*, 121(2), 217-222. <https://doi.org/10.1289/ehp.1205503>
- Sørensen, M., Hvidberg, M., Andersen, Z.J., Nordsborg, R.B., Lillelund, K.G., Jakobsen, J., Tjønneland, A., Overvad, K., Raaschou-Nielsen, O. (2011). *Road traffic noise and stroke: a prospective cohort study*. *European Heart Journal*, 32(6), 737-744.
<https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehq466>
- Snaije, O. (2004) *Finishing a musical odyssey alone*,
http://www.kamilyajubran.com/article_06.htm
- Spreng, M. (2000). *Central nervous system activation by noise*. *Noise Health*, 2(7), 49-57.
<http://www.noiseandhealth.org/text.asp?2000/2/7/49/31742>
- Stockholm International Peace Research Institute. (2020). *Trends in World Military Expenditure, 2019*. https://www.sipri.org/sites/default/files/2020-04/fs_2020_04_milex_0_0.pdf
- Sueur, J., Krause, B., Farina, A. (2019). *Climate Change Is Breaking Earth's Beat*. *Trends in Ecology & Evolution*, 34(11), 971-973. <https://doi.org/10.1016/j.tree.2019.07.014>
- Taber, K. H., Warden, D. L., Hurley, R. A. (2006) *Blast-related Traumatic Brain Injury: What Is Known?* *Journal of Neuropsychiatry and Clinical Neurosciences*, 18(2), 141-145.
<https://neuro.psychiatryonline.org/doi/full/10.1176/jnp.2006.18.2.141>
- The Law of Return 5710. (1950). *Passed by the Knesset on the 20th Tammuz, 5710 (5th July, 1950)*. <https://www.knesset.gov.il/laws/special/eng/return.htm>
- UNESCO. (2017). *Palestine 2017 report*.
<https://en.unesco.org/creativity/governance/periodic-reports/2017/palestina>

- United States Environmental Protection Agency, Office of Noise Abatement and Control. (1978). *Noise: A Health Problem*.
<https://www.nonoise.org/library/epahlth/epahlth.htm>
- Van Cauter, E., Spiegel, K., Tasali, E., Leproult. (2008). *Metabolic consequences of sleep and sleep loss*. *Sleep Medicine*, 9 (1), 523-528.
- Volcler, J. (2011). *Le son comme arme*. Éditions La Découverte.
- Weinberger, S. (2007). *Acoustic "Device" or Acoustic Weapon*. *Wired*.
https://www.wired.com/2007/05/acoustic_device/
- Who Profits Research Center. (2014). *Proven Effective: Crowd Control Weapons in the Occupied Palestinian Territories*.
- Who Profits Research Center. (2014). *Proven Effective: Crowd Control Weapons in the Occupied Palestinian Territories*.
<https://www.teargasresource.com/Isreal%20non%20lethal.pdf>
- Wolfe, P. (2006). *Settler colonialism and the elimination of the native*. *Journal of genocide research*, 8(4), 387-409.
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14623520601056240>
- Wolfe, P. (2006). *Settler colonialism and the elimination of the native*. *Journal of genocide research*, 8(4), 387-409. <https://doi.org/10.1080/14623520601056240>
- World Health Organization. (2011). *BURDEN OF DISEASE FROM ENVIRONMENTAL NOISE*. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/326424?show=full>
- World Health Organization. (2018) *ENVIRONMENTAL NOISE GUIDELINES for the European Region*. <https://www.euro.who.int/en/publications/abstracts/environmental-noise-guidelines-for-the-european-region-2018>
- Yiftachel, O. (2006). *Ethnocracy: Land and Identity Politics in Israel/Palestine*. University of Pennsylvania Press. <https://www.upenn.edu/pennpress/book/14250.html>